

**SISETURVALISUSE AVALIKU ARVAMUSE
UURING
Aruanne**

Tellija: Siseministeerium

TALLINN

2020

www.saarpoll.ee

SISUKORD

KOKKUVÕTE.....	3
UURINGU TAUST	6
Uuringu metoodika	7
UURINGU PÕHITULEMUSED.....	10
1. Turvatunne kogukonnas ja Eesti ühiskonnas.....	10
1.1 Üldine hinnang Eesti ja kodukoha turvalisusele.....	10
1.2 Isiklik turvatunne	11
1.2 Turvalisus kodukohas	13
1.3 Eesti turvalisust mõjutavad tegurid, ohuolukordadega toimetulek	17
1.4 Hinnangud valitsuse tegevusele siseturvalisuse tagamisel.....	22
1.5 Teistest riikidest pärit inimeste Eestisse elama asumine	24
2. Elanike roll turvalisuse tagamisel	26
2.1 Elanike roll iseenda ja oma kodukoha turvalisuse tagamisel	26
2.2 Elanike valmisolek enda ja teiste turvalisust mõjutavates olukordades sekkuda.....	28
2.3 Ennetavate meetmete rakendamine: isikliku turvalisuse suurendamiseks tehtud tegevused	29
2.4 Ohutus kodus, koolis/töökohal	33
2.5 Küberturvalisus.....	37
3. Suhtumine turvalisusega seotud vabatahtlikusse tegevusse ja valmisolek osalemiseks.....	42
3.1 Vabatahtlikus tegevuses osalemine	42
3.2 Osalemine turvalisusega seotud vabatahtlikes tegevustes.....	44
3.3 Informeeritus siseturvalisusega seotud vabatahtlikust tegevusest	49

KOKKUVÕTE

Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis 2020. aasta kevadel läbi avaliku arvamuse uuringu, mis käsitleb sisejulgeoleku vabatahtlikku tegevust Eestis. Uuringu käigus küsitleti kokku 1000 Eesti elanikku vanuses 15 aastat ja enam. Käesoleva uuringu tulemused on laiendatavad Eesti vastavas vanuses elanikkonnale.

Uuringu tulemused näitavad, et:

- Enamik (92%) küsitluses osalenud inimestest leiab, et **Eesti on elamiseks turvaline riik**. Eesti **turvalisust suurendavad eeskätt kuulumine NATO-sse ja Euroopa Liitu** (vastavalt 63% ja 54% hinnangul suurendab turvalisust). Turvalisust Eestis vähendab põgenike sissevoolust tingitud olukord Euroopa Liidus (77% elanike meelest vähendab) ning teisalt vaesus ja sotsiaalne tõrjutus (73% hinnangul vähendab);
- Eesti elanikkond pidas erinevatest Eestit **potentsiaalselt ähvardavatest ohtudest** lähima kolme aasta jooksul **kõige tõenäolisemaks ulatuslikku nakkushaiguse puhangut** (pigem või täiesti nõus 77%). Siinkohal tuleb arvestada, et käesoleva uuringu küsitlusperiood jäi just sellesse perioodi, mil Eestis oli COVID-19 viirusepuhangu kiire nakatumise faas ning seetõttu tajuti vastavat ohtu teravamalt. Teise suurema ohuna nähakse võimalikke küberrünnakuid infosüsteemide vastu (65%) ning küllalt tõenäoliseks peetakse tulevikus ka ulatuslikke metsa- ja maastikutulekahjusid (52%);
- Samas **hinnangud Eesti valmisolekule tulla toime erinevate ohuolukordaga on küllaltki positiivsed**. Vaid ulatusliku põgenike sisserände puhul kaheldakse riigi võimekuses olukorraga hakkama saada (45% pidasid valmisolekut väga või pigem halvaks). Ulatusliku nakkushaiguste puhangu osas on hinnang riigi valmisolekule võrreldes varasemaga veidi langenud. 2018. a. hindas 35% vastajaist hüpoteetiliselt riigi valmisolekut epideemiaga hakkamasaamiseks kas väga või pigem halvaks, 2020 juba reaalses situatsioonis oli negatiivseid arvamusi 42%. Seega on riik suutnud olukorraga toime tulla, hinnangud muutusid vaid 7 protsendipunkti võrra negatiivsemaks võrreldes hüpoteetilise situatsiooniga.
- Enamik vastanuist (72%) nõustub, et **Eesti valitsus on teinud piisavalt selleks, et hoida Eesti ja Euroopa Liidu piirid turvalisena**. Paljud vastajad usuvad, et Eesti valitsus on teinud ka piisavalt võitluses küber- (68%) ning organiseeritud kuritegevusega (64%). Kõige **kriitilisemalt hinnatakse Eesti valitsuse tegevust valeuudiste leviku ja selle negatiivse mõju ennetamise ja/või piiramise osas** – vaid 44% elanikest leiab, et riigivõimu praegune panus on piisav (samal ajal kui erinevatest julgeolekuohtudest suureneb vastajate hinnangul tulevikus märgatavalt just valeuudiste levik);
- **Oma kodu vahetus ümbruskonda peetakse samavõrd turvaliseks nagu riiki tervikuna** (92% meelest on turvaline). Küll aga on paljude jaoks nende kodukohas **probleemiks liikluskultuur(itus)**, sh nt kihutamine, kõrvaline tegevus roolis jms. Erinevatest süüteo liikidest või ohuolukordadest tunnevadki Eesti elanikud end enim ohustatuna liiklusega seotud

ohtudest (35%), teise suurema ohuallikana nähakse vargusi kodust, suvilast või autost (33%), millele järgnevad erinevad kelmuseliigid (31%);

- Kolm kõige olulisemat **kodukoha turvalisust** (suurel määral) **tõstvat tegurit on** uuringu põhjal **valvekaamerad avalikes kohtades** (55%), **politseipatrullid tänavatel** (49%) ja **kogukonna suurem sidusus** – st, et naabrid tunnevad üksteist (44%);
- Enamik (91%) Eesti elanikest leiab, et **igäüks vastutab ise ohutusnõuete täitmise eest oma kodus**. Samuti on inimesed veendunud, et peaksid omaenda ja kodukoha turvalisuse tagamisel ise aktiivselt osalema (88%) ning inimesed ise peaksid olema valmistunud hädaolukordades toimetulekuks (83%);
- **Kolmandik vastajaid on ise sekkunud avalikus kohas häiriva käitumise korral** (milleks võib olla nt lärmamine, suitsetamine, alkoholi tarvitamine, öörahu rikkumine vms tegevus). Neljandik elanikest on ise takistanud joobes juhti autorooli minemist ning sekkunud situatsioonis, kus kellegi tegevus võib tekitada ohtliku olukorra (nt vales kohas sõidutee ületamine, telefoni kasutamine sõiduki roolis jne); neljandik elanikest on püüdnud abitus seisundis võõrast inimest ka ise aidata. Tänavakallaletungi ja uppumisohuga on kokkupuuteid vaid vähestel (88–89% ei ole kokku puutunud);
- Üllatavalt **paljud respondentidest (31%) on** oma sõnul viimase kolme aasta jooksul **osalenud esmaabi kursustel**. Neljandik vastajaid (24%) on samal perioodil arutanud oma piirkonna elanike või naabritega ümbruskonna turvalisuse teemadel (nt sotsiaalmeedias teavitanud probleemist, algatanud arutelu); vähesed Eesti elanikud teinud turvalisusega seotud ettepanekuid ka kohalikule omavalitsusele (11%) või käinud enesekaitse kursustel (8%);
- **Poolte elanike kodul on turvaukse või turvalukk**. Igal viiendal on kodus olemas valveseadmed ning igal kümnnendal pisar- või pipragaas; tulirelv on vaid vähestel (4%). Viimase 12 kuu jooksul on **pea kolmandik (31%) elanikest palunud naabril oma elamisel silm peal hoida**; vähesed (5%) on liitunud ka naabrivalve organisatsiooniga või sõlminud lepingu turvafirmaga;
- **Suur osa** Eesti elanikest on viimase 12 kuu jooksul **mõelnud tuleohutusele (79%) ning elektriohutusele (69%)**. Vähem kui pooled on mõelnud ka kukkumiste ennetamisele kodus (44%) või kodukeemiaga (45%) seotud riskidele. **Enamikel Eesti elanikest on kodus olemas suitsuandur (95%)** ja aasta-aastalt on **kasvanud vingugaasianduri omanike osakaal (25% 2020)**. Alla pooltel vastajatel on kodus olemas tulekustuti ja/või tulekustutustekk, iseväljalülituvad elektroonikaseadmed (nt pliit, triikraud) ning kasutusel libisemisvastased põrandakatted (nt vannitoas). Suur osa (79%) Eesti elanikke on oma suitsu- või vingugaasiandurit viimase aasta jooksul ka kontrollinud;
- **Paljud Eesti elanikud ei ole huvitatud, et Päästeameti esindaja või nende partner** (vastavalt 62 ja 68%) **tuleks inimese koju ohutusnõudeid selgitama**. Iga kolmas vastaja (31%) sõnul oleks huvitatud kui seda teeks Päästeameti nõustaja ning 22% arvates sobiks nõuandjaks ka Päästeameti lepinguline partner;

- **Enamik** 89% vastanutest enda sõnul **teab, kuidas käituda koolis või töökohal tulekahju korral**, samamoodi 90% kinnitab, et **koolis või töökohal kehtestatud tuleohutusnõuded on neile teada ja arusaadavad**. Üllatavalt paljud (60%) on viimase aasta jooksul osalenud lisaks tuleohutuslastel õppustel või koolitustel;
- Küberkuritegevus hõlmab erinevaid tegevusi. Suhteliselt ebatõenäoliseks peeti, et vastaja või tema pereliikmed võiksid sattuda krüptovaluutadega seotud pettuste suhtes (79% peab ebatõenäoliseks) või petuskeemide, õngitsuskirjade teel raha või isiklike andmete väljapetmise ohvriks (71% peab ebatõenäoliseks). **Suuremaks hinnatakse tõenäosust, et vastaja või tema pereliikme sotsiaalmeedia, e-posti, panga- või muudele isiklikele andmetele pääsetakse ligi ilma nende teadmata** (57% peab ebatõenäoliseks, 30% peab tõenäoliseks);
- Oma **teadlikkust küberturvalisusega seotud riskidest hindab üle poole vastajatest (58%) headeks**. Iseenda küberturvalisuse tagamiseks on paljud (73%) vältinud teadmata päritolu e-kirjades olevate linkide avamist või failide allalaadimist. Üle poole (59%) on viimase aasta jooksul muutnud salasõna ning 46% on muutnud salasõnu varasemast keerukamaks. **Väga vähe on neid, kes ei ole oma küberturvalisuse suurendamiseks midagi teinud** (vaid 15%). Õnneks on vähe ka neid, kes on reaalselt küberkuritegevusega kokku puutunud. Samas nendest vähestest, kes siiski sattusid mõne küberkuriteo ohvriks viimase 12 kuu jooksul, 71% ei teatanud sellest politseisse või mujale ametiasutusse;
- Eesti elanike **suhtumine mujalt sisserändajatesse sõltub eelkõige sisserändajate päritolust**. Kui Euroopa Liidu kodanikud Eestisse elama asuksid, siis poolte vastajate meelest ei muutuks sellest meie riigis midagi ning viiendiku vastajate meelest oleksid muutused kas halvemuse või paremuse suunas. Seevastu kui inimesed väljastpoolt Euroopa Liitu siia meile tuleksid, siis poolte (53%) elanike meelest muutuks Eesti elupaiga mõttes halvemaks paigaks;
- Viimase 12 kuu jooksul on teadlikult vabatahtlikes tegevustes osalenud 13% Eesti 15+ aastases elanikkonnast. Lisaks teadlikult vabatahtlikena tegutsejatele on veel hulk inimesi, kes teevad reaalselt vabatahtlikku tööd, ilma seda omale teadvustamata. **Turvalisusega seotud vabatahtlikes tegevustes on viimase aasta jooksul osalenud 17% elanikkonnast** ning 79% ei ole sel moel olnud kaasatud siseturvalisuse tagamisse;
- Pea kolmandiku (29%) vastajate sõnul osalevad nende lähedased/tuttavad abipolitsei, vabatahtliku pääste või muus siseturvalisusse panustavas vabatahtlikus tegevuses. **Umbes pooled** respondentidest (47%) **on valmis ise osalema naabrivalves**. Väiksem on valmisolek osaleda konkreetset ajalist panust nõudvatel tegevustel: hakata vabatahtlikuks päästjaks (17%), kaitseliitlaseks (15%), abipolitseinikuks (13%) või vabatahtlikuks merepäästjaks (9%). Samas oma informeeritust siseturvalisusega seotud vabatahtlike tegevustest hindavad vastajad pigem tagasihoidlikult. **Usaldus vabatahtlike organisatsioonide suhtes on tervikuna kõrge**, sh enim usaldatakse vabatahtlikke päästjaid (85%).

UURINGU TAUST

Käesoleva uuringu eesmärgiks oli selgitada Eesti elanike hinnanguid iseenda, kodukoha ja riigi turvalisusega seondvalt, hoiakuid igaühe rolli ja panuse kohta turvalisuse tagamisel ning suhtumist siseturvalisuse valdkonna vabatahtliku tegevuse kohta. Uuringu käigus kaardistati erinevatesse sotsiaal-demograafilistesse rühmadesse kuuluvate elanike hoiakud ja arvamused, aga ka probleemid, mis on seotud erinevate siseturvalisuse aspektidega.

Tegemist on 2016. ja 2018. aastatel teostatud siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringute kordusuuringuga, aga palju on ka uusi või oluliselt muudetud küsimusi. Uuringufirma juhib tähelepanu, et käesoleva korralise uuringu küsitlusperiood jäi ajavahemikku, mil Eestis oli COVID-19 viirusepuhang, kinnitatud nakkusjuhtude arv kiires kasvutrendis ja valitsuse poolt kehtestatud eriolukord. Seetõttu on tegu unikaalse uuringuga ning vastused peegeldavad muuhulgas seda, kuidas Eesti elanikud kriisi ajal mõtlevad ning viimast tuleb tulemuste tõlgendamisel ning ka võrdlusel varasemate uuringutega arvesse võtta.

Uuringu aruanne käsitleb järgnevaid teemasid:

- turvatunne kogukonnas ja Eesti ühiskonnas;
- elanike ja kogukondade roll turvalisuse tagamisel;
- suhtumine turvalisusega seotud vabatahtlikusse tegevusse ja valmisolek osalemiseks.

Esmalt tutvustab aruanne uuringu meetodikat ja annab seejärel ülevaate uuringu peamistest tulemustest. Aruandes on esitatud uuringu tulemused nii graafiliselt kui ka kommenteeritult.

Uuringu tellija on Siseministeerium. Uuringu tulemuste omandiõigus kuulub uuringu tellijale.

Uuringu metoodika

Ajavahemikul 30.03.2020 – 13.04.2020 viis sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll läbi üleriigilise avaliku arvamuse küsitluse 15-aastaste ja vanemate Eesti elanike seas. Telefoni- ja veebiküsitlust kombineerides küsitleti kokku 1000 inimest (telefonis 200 ja veebis 800). Veebiküsitlus toimus kuupäevadel 01.04–13.04.2020 ja telefoniküsitlus vahemikus 30.03–08.04.2020. Telefoni teel küsitletutest moodustasid üle 55-aastased respondendid 84% (n = 168). Telefoniintervjuud viidi läbi kogunud küsitlejate poolt ja veebiküsitlusel kasutati veebipaneeli, millel on liikmeid üle 24 000 ja kelle kontaktid on kogutud silmast-silma ja telefoni-uuringute käigus.

Uuringu üldkogumi moodustasid kõik vähemalt 15-aastased Eesti elanikud. Küsitlemisel kasutati juhuvalimit. Tagamaks erinevat tüüpi vastajate esinduslikkust valimis, järgiti kvoote rahvuse (eesti/muu), soo, vanuse, maakonna, hariduse ning elukoha (linn/väikelinn/maa) lõikes. Saadud küsitlustulemi ja statistilise mudeli võrdlemisel ilmnenu erisuste vähendamiseks kaaluti tulemit alljärgnevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes (vt tabel 1). Sotsiaal-demograafiliste tunnuste mudeli koostamisel on kasutatud rahvastikustatistika andmeid seisuga 01.01.2019.

Tabel 1. Elanikkonna valimi iseloomustus sotsiaal-demograafiliste tunnuste alusel (N¹ = 1000)

	Mudel (%)	Saadud küsitlustulem (%)	Kaalutud küsitlustulem (%)
SUGU			
Mees	46,2	43,9	46,2
Naine	53,8	56,1	53,8
VANUS			
15-19	5,6	5,0	5,6
20–24	5,9	5,7	5,9
24–34	17,3	16,1	17,3
35–44	16,4	17,2	16,4
45–54	15,7	16,2	15,7
55–64	15,7	16,4	15,7
65–74	11,9	12,3	11,9
75+	11,5	11,1	11,5
RAHVUS			
Eestlane	68,9	68,9	68,9
Muu rahvus	31,1	31,1	31,1
HARIDUS			
Põhiharidus	19,2	22,7	19,2
Keskharidus	53,5	49,6	53,5
Kõrgharidus	27,3	27,7	27,3
ELUKOHT*			
Linnaline asula	61,2	62,2	61,2
Väikelinnaline asula	7,8	8,3	7,8
Maa-asula	31,0	29,5	31,0
REGIOON**			

¹ Siin ja edaspidi tähistab N vastajate arvu.

Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring, 2020

Põhja-Eesti	44,1	44,1	44,1
Lääne-Eesti	11,5	11,2	11,5
Kesk-Eesti	9,5	10,1	9,5
Kirde-Eesti	10,8	10,9	10,8
Lõuna-Eesti	24,1	23,7	24,1

* Elukohatüübi puhul on lähtunud Statistikaameti määratlusest. Linnalise asustuspkiirkonna alla kuulud asulad, kus rahvastiku tihedus on suurem kui 1000 elanikku km² kohta. Väikelinnaliste hulka 200–1000 ja maapiirkonna hulka vähem kui 200 elanikku km² kohta

** Põhja-Eesti alla kuulub Harjumaa (sh Tallinn). Lääne-Eesti alla kuuluvad Hiiumaa, Läänemaa, Pärnumaa ja Saaremaa. Kesk-Eesti alla kuuluvad Järvamaa, Lääne-Virumaa ja Raplamaa. Kirde-Eesti alla kuulub Ida-Virumaa. Lõuna-Eesti alla kuuluvad Jõgevamaa, Põlvamaa, Tartumaa, Valgamaa, Viljandimaa ja Võrumaa.

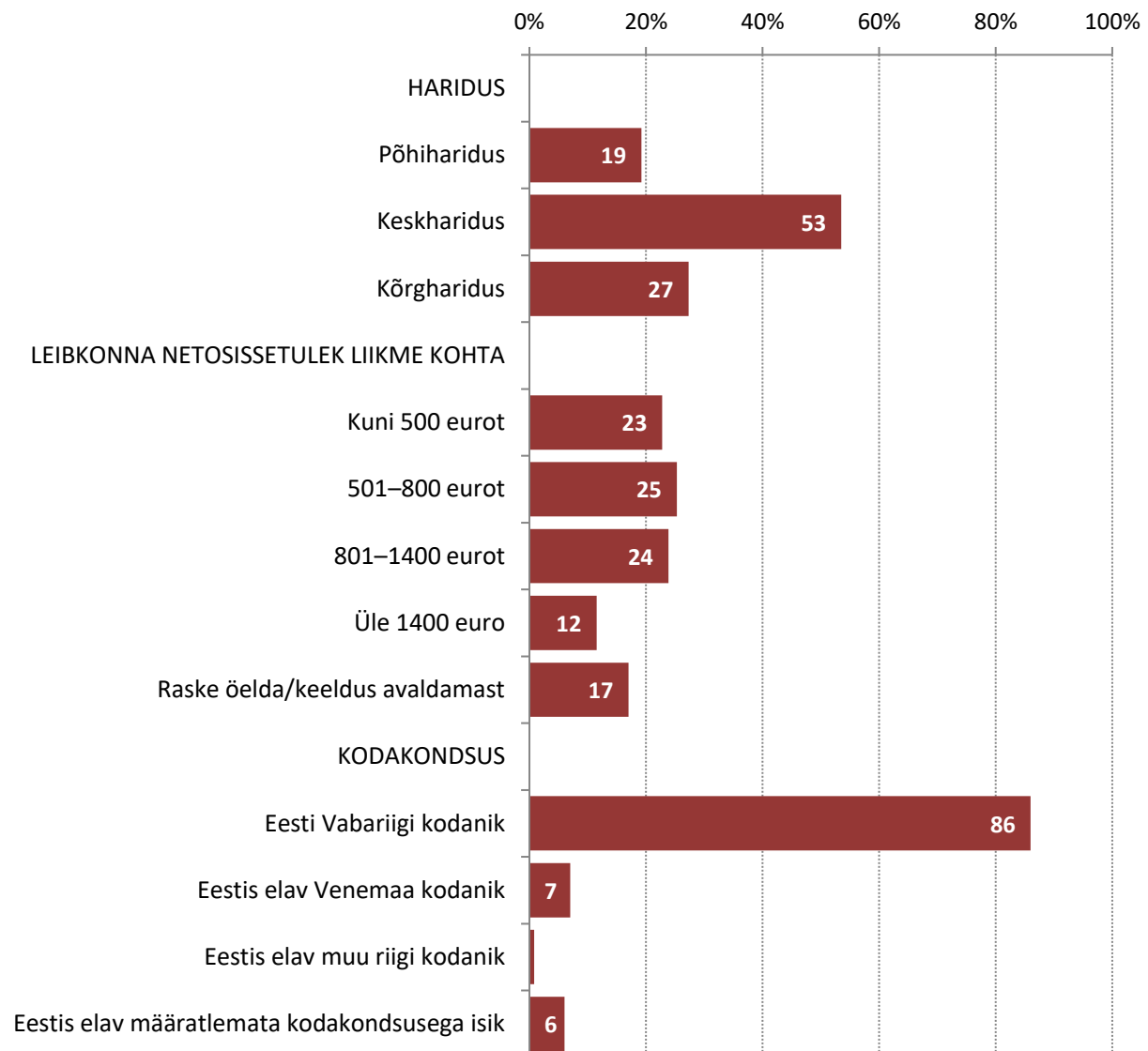
Käesoleva uuringu tulemused on laiendatavad vähemalt 15-aastastele Eesti elanikele; sealjuures jääb maksimaalse valimivea suurus 95-protsendilisel usaldusnivool 3,1% piiresse (väiksemate alagruppide vaatlemisel võib viga olla suurem). Tabel 2 annab täpsema ülevaate, millises sõltuvuses on valimi suurus (st vastanute arv), valimist arvatud osakaal (st vastuste %) ja võimalik statistiline viga (ehk võimalik eksimine protsentides).

Tabel 2. Valimivea piirid

Vastuste osakaal → Valimi suurus ↓	50%	45% või 55%	40% või 60%	35% või 65%	30% või 70%	25% või 75%	20% või 80%	15% või 85%	10% või 90%	5% või 95%	3% või 97%	2% või 98%
10	31,0%	30,8%	30,4%	29,6%	28,4%	26,8%	24,8%	22,1%	18,6%	13,5%	10,6%	8,7%
20	21,9%	21,8%	21,5%	20,9%	20,1%	19,0%	17,5%	15,7%	13,2%	9,6%	7,5%	6,1%
30	17,9%	17,8%	17,5%	17,1%	16,4%	15,5%	14,3%	12,8%	10,7%	7,8%	6,1%	5,0%
40	15,5%	15,4%	15,2%	14,8%	14,2%	13,4%	12,4%	11,1%	9,3%	6,8%	5,3%	4,3%
50	13,9%	13,8%	13,6%	13,2%	12,7%	12,0%	11,1%	9,9%	8,3%	6,0%	4,7%	3,9%
60	12,7%	12,6%	12,4%	12,1%	11,6%	11,0%	10,1%	9,0%	7,6%	5,5%	4,3%	3,5%
70	11,7%	11,7%	11,5%	11,2%	10,7%	10,1%	9,4%	8,4%	7,0%	5,1%	4,0%	3,3%
80	11,0%	10,9%	10,7%	10,5%	10,0%	9,5%	8,8%	7,8%	6,6%	4,8%	3,7%	3,1%
90	10,3%	10,3%	10,1%	9,9%	9,5%	9,0%	8,3%	7,4%	6,2%	4,5%	3,5%	2,9%
100	9,8%	9,8%	9,6%	9,4%	9,0%	8,5%	7,8%	7,0%	5,9%	4,3%	3,3%	2,7%
110	9,3%	9,3%	9,2%	8,9%	8,6%	8,1%	7,5%	6,7%	5,6%	4,1%	3,2%	2,6%
120	9,0%	8,9%	8,8%	8,5%	8,2%	7,8%	7,2%	6,4%	5,4%	3,9%	3,1%	2,5%
130	8,6%	8,6%	8,4%	8,2%	7,9%	7,4%	6,9%	6,1%	5,2%	3,8%	2,9%	2,4%
150	8,0%	8,0%	7,8%	7,6%	7,3%	6,9%	6,4%	5,7%	4,8%	3,5%	2,7%	2,2%
200	6,9%	6,9%	6,8%	6,6%	6,4%	6,0%	5,5%	5,0%	4,2%	3,0%	2,4%	1,9%
300	5,7%	5,6%	5,5%	5,4%	5,2%	4,9%	4,5%	4,0%	3,4%	2,5%	1,9%	1,6%
500	4,4%	4,4%	4,3%	4,2%	4,0%	3,8%	3,5%	3,1%	2,6%	1,9%	1,5%	1,2%
750	3,6%	3,6%	3,5%	3,4%	3,3%	3,1%	2,9%	2,6%	2,2%	1,6%	1,2%	1,0%
1 000	3,1%	3,1%	3,0%	3,0%	2,8%	2,7%	2,5%	2,2%	1,9%	1,4%	1,1%	0,9%

Joonisel 1 on esitatud vastajate jaotused ülejäänud sotsiaaldemograafiliste näitajate lõikes.

Joonis 1. Vastajate ülejäänud taustaandmed (%; N = 1000; kõik vastajad)

*Siin ja edaspidi võib protsentide summa olla 100-st ühe protsendipunkti võrra suurem või väiksem, sest protsendid on ümardatud täisarvuni. Samal põhjusel ei pruugi tekstis esitatud protsendid ühtida joonisel olevatega.

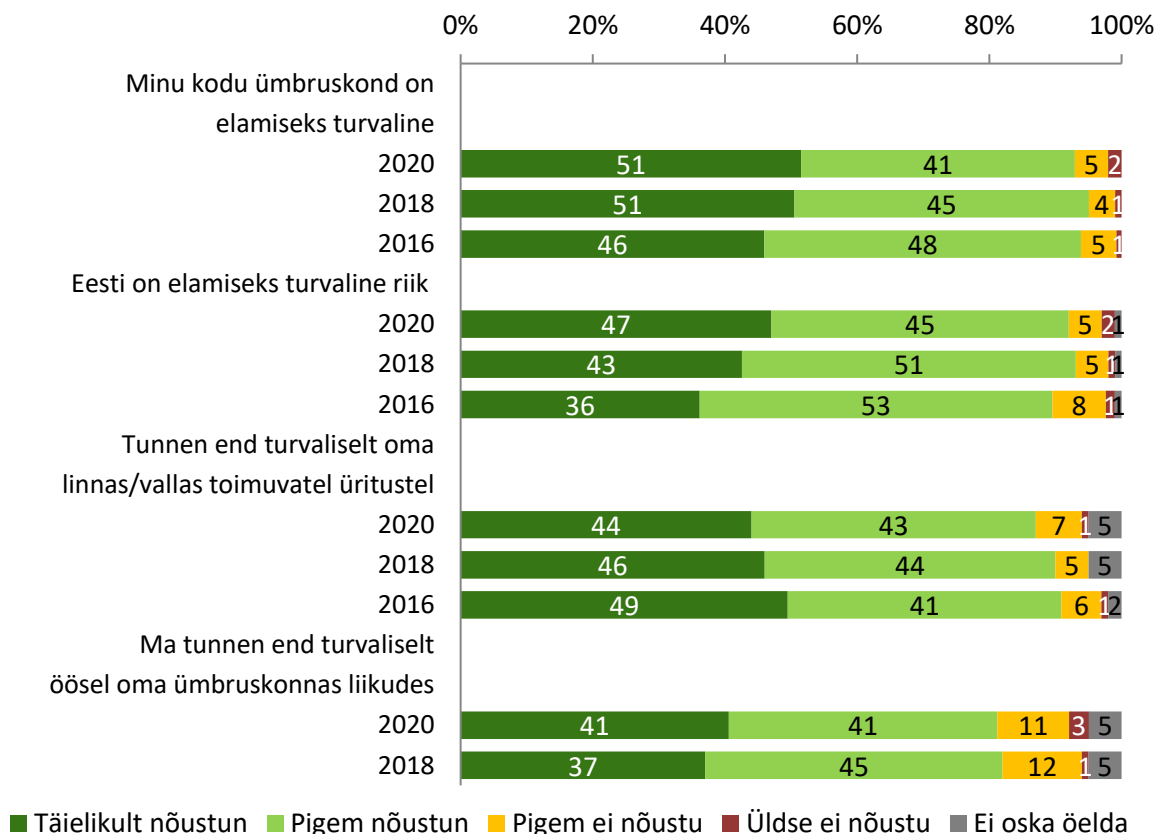
UURINGU PÕHITULEMUSED

1. Turvatunne kogukonnas ja Eesti ühiskonnas

1.1 Üldine hinnang Eesti ja kodukohta turvalisusele

Esmalt paluti uuringus osalejatel hinnata rida väiteid, mis puudutasid ühiskonna turvalisust ning öelda, mil määral nad antud seisukohtadega nõustuvad. Vastuste üldjaotused on toodud joonisel 2. Näeme, et enamasti jagatakse seisukohta, et oma kodu ümbruskond on elamiseks turvaline (pigem või täiesti nõus 92%) ja kodukohta on ka varasematel aastatel peetud turvaliseks (94% 2016, 96% 2018). Samamoodi peetakse Eestit tervikuna turvaliseks – väitega nõustub 92% kõigist vastanuist (94% 2018 ja 89% 2016). Need esimesed kaks väidet on siseturvalisuse indikaatorite mõõdikuteks, seetõttu vaadeldakse neid allpool eri sotsiaal-demograafilistes lõigetes lähemalt (vt tabel 3). Oma linnas/vallas toimuvatel üritustel tunneb end turvaliselt valdav osa (87%) Eesti elanikkonnast ning see osakaal ei ole võrreldes varasemate aastatega palju muutunud (90% 2016 ja 2018). Antud näitaja on madalam mitte-eestlaste seas (74% nõus, eestlastest 92%) ning regionaalselt Kirde-Eestis (75%). Veidi vähem turvaliselt tuntakse end öösel liikudes. Väitega „Ma tunnen end turvaliselt öösel oma ümbruskonnas liikudes“ nõustub 82% elanikest, sama oli tulemus ka aastal 2018. Antud väitega nõustuvad vähem muust rahvusest eestimaalased (69% nõus, eestlastest 87%), linnaelanikud (78%, maaelanikud 90%) ning Kirde-Eesti elanikud (71%).

Joonis 2. Kuivõrd Te nõustute järgmiste seisukohtadega? (%; N = 1000; kõik vastajad)

Tabel 3. Kuivõrd Te nõustute järgmiste seisukohtadega? (%; N = 1000; kõik vastajad)

	Eesti on elamiseks turvaline riik		Minu kodu ümbruskond on elamiseks turvaline	
	EI NÕUSTU	NÕUSTUN	EI NÕUSTU	NÕUSTUN
KÕIK	7%	92%	7%	92%
SUGU				
Mees	8%	90%	9%	90%
Naine	5%	93%	5%	94%
VANUS				
15–24	1%	98%	5%	94%
25–34	2%	95%	2%	97%
35–44	13%	86%	12%	86%
45–54	9%	89%	8%	91%
55–64	7%	92%	9%	90%
65–74	7%	92%	7%	92%
75+	5%	95%	4%	96%
RAHVUS				
Eestlane	2%	96%	3%	96%
Mitte-eestlane	16%	82%	15%	83%
REGIOON				
Põhja-Eesti	8%	91%	9%	89%
Lääne-Eesti	6%	93%	2%	98%
Kesk-Eesti	2%	98%	3%	97%
Kirde-Eesti	14%	82%	12%	88%
Lõuna-Eesti	3%	96%	4%	95%
ELUKOHT				
Linn	8%	91%	8%	91%
Maa	4%	94%	3%	96%
HARIDUS				
Põhiharidus	5%	91%	7%	91%
Keskharidus	6%	93%	6%	93%
Kõrgharidus	9%	91%	9%	91%

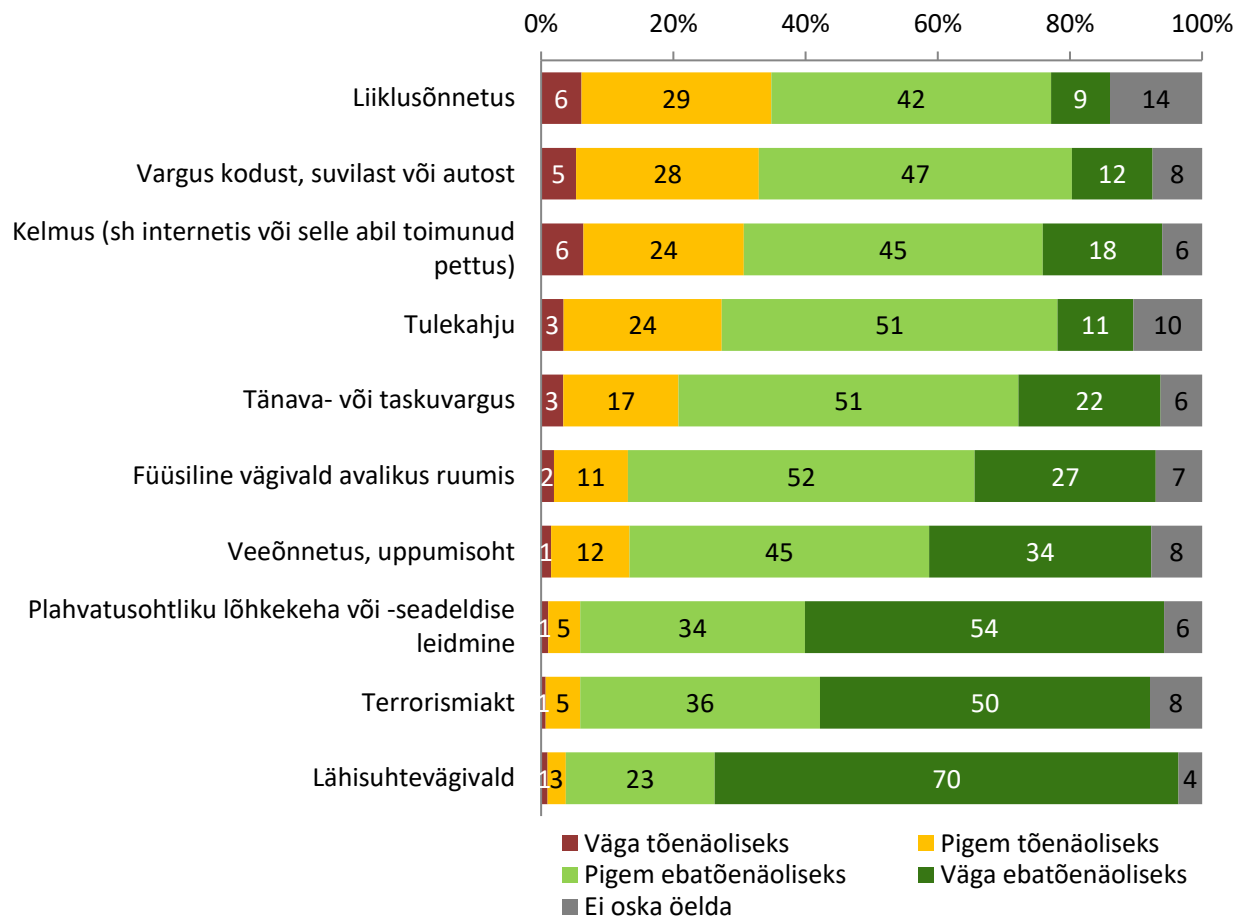
Märkus: EI NÕUSTU = üldse + pigem ei nõustu ning NÕUSTUN = täielikult + pigem nõustun

Väite „Eesti on elamiseks turvaline riik“ osas on suhtumine skeptilisem mitte-eestlaste seas (nõustub 82% mitte-eestlastest ja 96% eestlastest) ning regionaalselt Kirde-Eestis (nõustub 82%). Ka oma kodu ümbruskonda peavad vähem turvaliseks mitte-eestlased (83%; eestlastest 96%). Samas huvitaval kombel peab oma kodukohta turvaliseks pea ühtmoodi nii linna- kui maaelanikkond (nõustub vastavalt 91% ja 96%).

1.2 Isiklik turvatunne

Isikliku turvatunde hindamiseks paluti respondentidel vastata, kuivõrd tõenäoliseks nad peavad enda või oma pereliikmete sattumist erinevate joonisel 3 loetletud olukordade ohvriks. Enim tõenäoliseks peetakse liiklusega seotud ohte (35%; joonis 3). Teise suurema olukorrana nähakse vargusi kodust, suvilast või autost (33%), millele järgnevad erinevad kelmuseliigid (31%). Kõige vähem erinevatest ankeedis toodud olukordadest mainiti lähisuhtevägivalda (vaid 4%).

Joonis 3. Kuivõrd tõenäoliseks Te peate, et Teie või pereliikmed võite sattuda järgmiste olukordade ohvriks? (%; N = 1000; kõik vastajad)

Vaadates eeltoodud olukordi sotsiaal-demograafilistes rühmades, saab välja tuua järgmised erinevused:

- liiklusõnnetuse sattumise osas on sotsiaal-demograafilised erisused väikesed; regionaalses lõikes ilmneb vaid, et Kirde-Eesti elanikud tunnevad end liiklusega seonduvast pisut vähem ohustatuna (28% peab õnnetusse sattumist tõenäoliseks) ning Kesk-Eesti elanikud veidi enam (44%);
- varguste ohtu kodust, suvilast või autost tunnetavad enam Kirde-Eesti elanikud (44%) ja vanuseliselt pigem vanemad elanikud (55–74-aastased);
- kelmuste (sh internetis või selle abil toimunud pettus) ohtu märgivad keskmisest enam mitte-eestlased (38%, eestlased 27%);
- tulekahju on rohkem tõenäoliseks pidanud naised (31%, mehed 23%) ning vanuseliselt kõige ebatõenäolisemaks pidanud 15–24 aastased noored (17%) – ilmselt viimastel sageli veel isiklik eluase puudub ja seetõttu on ka vastava ohu tunnetus madalam;
- tänavavõi taskuvarguste tõenäosust tajuvad enam mitte-eestlased (30%, eestlased 17%) ning ootuspäraselt linnaelanikud (25%, maaelanikud vaid 11%).

1.2 Turvalisus kodukohas

Kui liiklusõnnetusse sattumise võimalust peeti eelnevalt suurimaks tõenäoliseks olukorraks, siis on ka loogiline, et paljude jaoks on nende kodukohas suurimaks probleemiks hooletu käitumine liikluses (nt kihutamine, kõrvaline tegevus roolis) – suurel määral peab seda probleemiks pea kolmandik (31%) (vt joonis 4). Väide liikluskäitumise kohta oli käesolevas uuringus esmakordselt. Varasemas uuringus oli kõige suuremaks probleemiks avalikus kohas suitsetamine. Viiendiku (19%) elanike jaoks on avalikus kohas suitsetamine jätkuvalt suureks probleemiks ning poolte (51%) vastajate jaoks on see probleemiks mõningal määral.

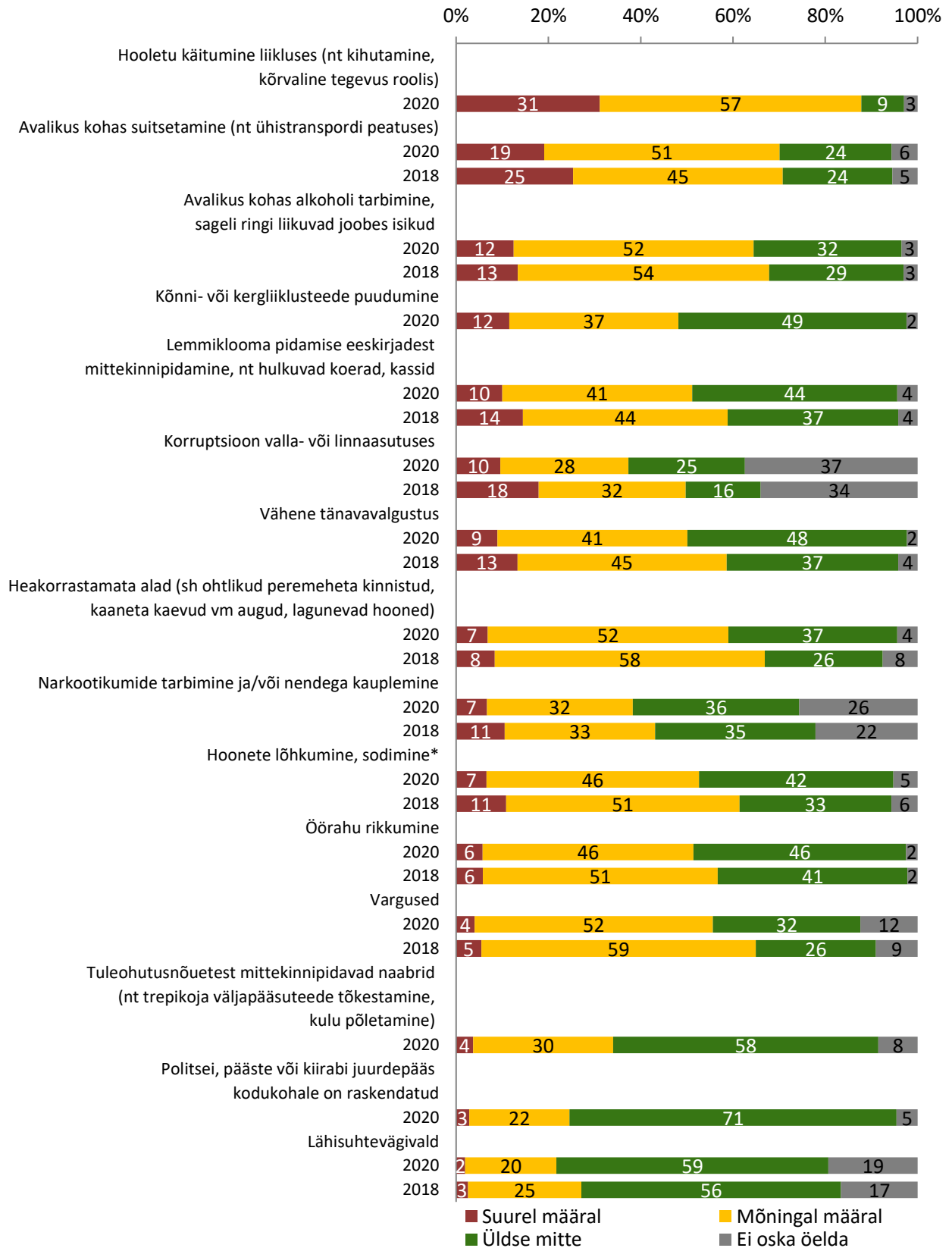
Paljude küsimustikus toodud probleemolukordade osas saab positiivselt täheldada, et trend on vähenemise suunas. Enim on vähenenud nt korruptsioon valla- või linnaasutuses. See oli suureks probleemiks 18% jaoks aastal 2018, käesoleval aastal 10% jaoks. Samas tuleb arvestada, et korruptsiooni taset väga paljud vastajad (37%) ei oska ka hinnata. Samuti on narkootikumide ja lähisuhtevägivalla osas elanikkonna teadmatust suurem (vastavalt neljandik ja viiendik elanikest ei oska hinnata, kas see on nende kodukohas probleemiks või mitte). Avalikus kohas alkoholi tarbimist peavad suurel määral kodukoha probleemiks 12% uuringus osalenutest ning poolte (52%) jaoks on see murekohaks mõningal määral.

Avalikus kohas suitsetamine on suureks probleemiks oluliselt rohkem (31%) noorte (15–24-aastaste) vastajate seas ja vähem elanike jaoks, kes on vanemad kui 75 eluaastat (7%). Samuti selgub tulemustest, et suitsetamine on eeskätt linnaelanike jaoks suureks probleemiks (23%, maaelanikud 11%). Seevastu maaelanikud tunnetavad tugevamalt puudust kõnni- või kergliiklusteedest (22%, linnaelanikud 7%). Narkootikumide tarbimine ja/või nendega kauplemise osas avaldub erinevus rahvuse lõikes – mitte-eestlaste jaoks on see suureks probleemiks 12% ja mõningaseks probleemiks 46% vastajatest (eestlased vastavalt vaid 4% ja 25%). Samuti on narkootikumid sarnaselt suitsetamisele enam linnaelanikele suureks probleemiks (10%, maaelanikud 0%).

Narkootikumide osas oli käesolevas uuringulaines veel eraldi küsimus: „Kuivõrd raske oleks Teie arvates saada järgmiseid narkootilisi aineid, kui Te seda sooviksite?“ (vt joonis 5). Uuringust selgub, et erinevate narkootiliste ainete kättesaadavuse osas on elanike teadlikkus väike – ilmselt on see positiivne märk, mis viitab, et tõenäoliselt puudub paljudel elanikel igasugune kokkupuude vastavate ainetega ning seetõttu ei osata vastata (59–71% ei oska öelda, sõltuvalt narkootilisest ainest). Põhjalikumate järelduste tegemine eeldab siiski meie andmete võrdlust Euroopa Liidu analoogriikide statistikaga.

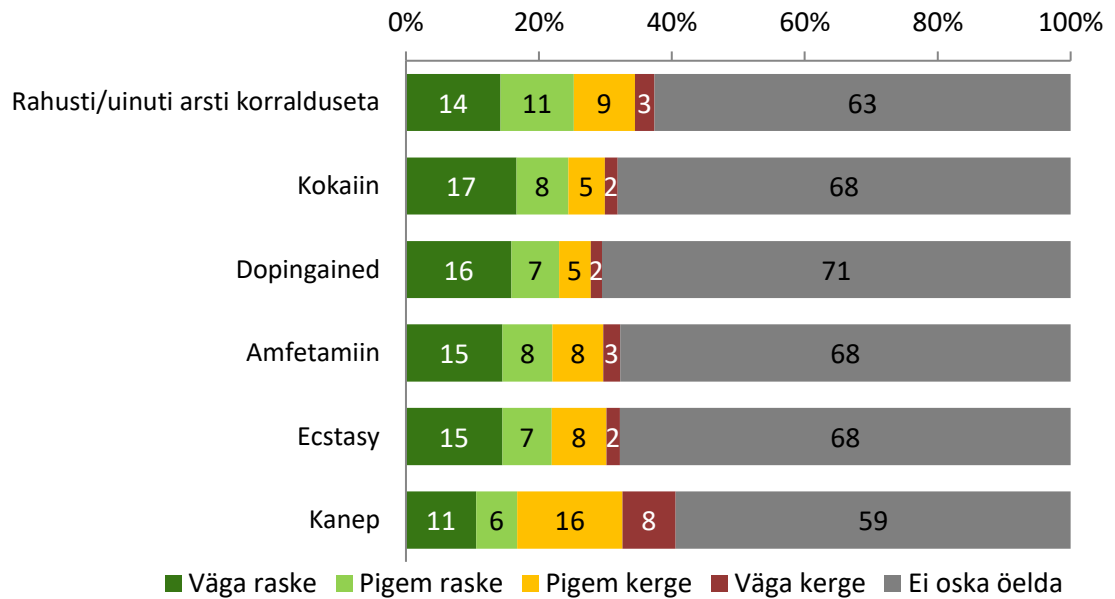
Mõnevõrra raskem on vastajate hinnangul kätte saada rahusteid/uinuteid ja kokaiini (vastavalt 25% ja 24% vastajate hinnangul väga või pigem raske) ning mõnevõrra kergem kanepit (17% väga või pigem raske). Huvipakkuva infona selgus, et kõige noorem vastajarühm (15–24-aastased) on tõenäoliselt mõnevõrra teadlikum erinevate mõnuainete kättesaadavusest (kõikide ainete puhul oli „ei oska öelda“ vastuseid võrreldes teiste vanuserühmadega noortel selgelt vähem) ning seejuures hindasid nad kõikide ainete osas (v.a kanep), et neid on raskem kätte saada (võrreldes vanemate vastajagruppide hinnangutega); kanepi osas hindas aga 15–24-aastastest tervelt 59%, et seda on soovi korral kerge kätte saada.

Joonis 4. Kuivõrd on järgmised olukorrad probleemiks Teie kodukohas (linnas või vallas)? (%; N = 1000; kõik vastajad)

*2018: Hoonete ja rajatiste rikkumine (nt lõhkumine, sodimine)

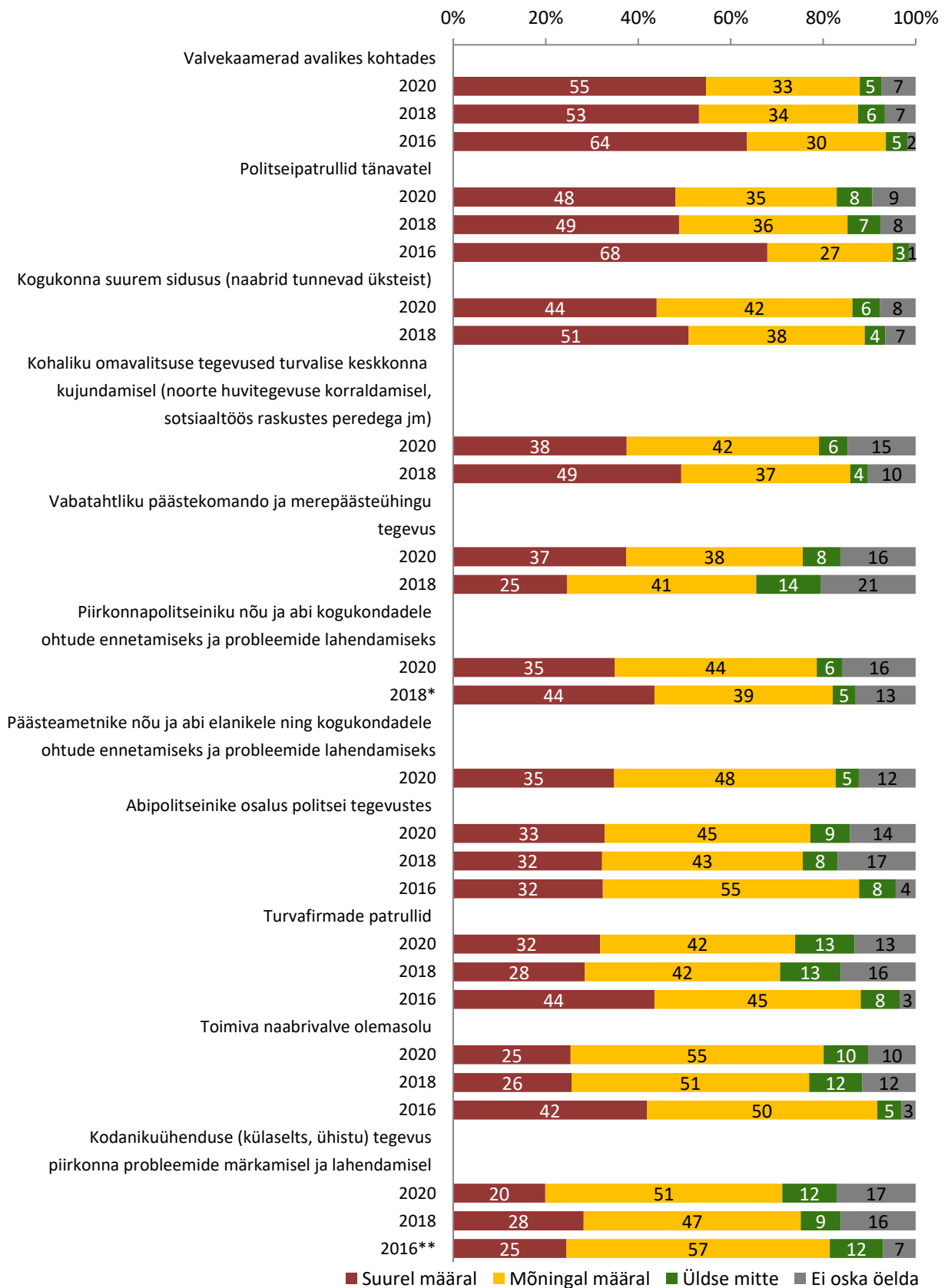
Joonis 5. Kuivõrd raske oleks Teie arvates saada järgmiseid narkootilisi aineid, kui Te seda sooviksite?
(%; N = 1000; kõik vastajad)

Järgnevalt uuriti vastajailt, mis võiks nende kodukoha turvalisust kasvatada (joonis 6). Kolm kõige olulisemat kodukoha turvalisust suurel määral tõstvat tegurit on uuringu põhjal valvekaamerad avalikes kohtades (55%), politseipatrullid tänavatel (49%) ja kogukonna suurem sidusus – see, et naabrid tunnevad üksteist (44%, vt joonis K28). Võrreldes muude teguritega on naabrivalve ning kodanikuühenduste mõju vastajate sõnul turvalisuse tagamisele tagasihoidlikum. Usk KOV-i ja piirkonnapolitseiniku, aga ka kodanikuühenduste mõjusse turvalisuse tagamisel on võrreldes 2018. aastaga langenud, samas on kasvanud vabatahtlike päästjate roll.

Vaadeldes kodukoha turvalisust tõstvaid tegureid rahvuse lõikes, siis muust rahvusest inimesed usuvad oluliselt enam politseipatrullidesse turvalisuse tagamisel. Regionaalse erisusena ilmneb, et Lõuna-Eesti elanike hinnangul on politseipatrullide ning ka valvekaamerate mõju turvalise keskkonna loomisel oluliselt väiksem võrreldes teiste Eesti piirkondadega.

Joonis 6. Kuivõrd suurendaksid Teie kodukoha turvalisust järgnevad tegevused või asjaolud? (%; N = 1000; kõik vastajad)

*2018: Piirkonnapolitseainiku koostöö kogukondadega

**2016: Sama piirkonna elanikke koondava vabatahtliku ühenduse tegevus, näiteks külaselts, ühistu

1.3 Eesti turvalisust mõjutavad tegurid, ohuolukordadega toimetulek

Käesolevas alapunktis käsitletakse erinevaid riigi julgeolekut ja turvalisust puudutavaid tegureid, sh kas ja kuidas teatud väliskeskkonna tegurid mõjutavad turvalisust Eestis, kui tõenäoliseks peetakse ohuolukordade esinemist tulevikus; kuidas on riik ohtudega seni hakkama saanud ning milliseks hinnatakse riigi valmisolekut ohtudega toime tulla lähitulevikus; samuti millised probleemid on potentsiaalselt kasvamas või vähenemas.

Esmalt paluti vastajatel uuringu käigus hinnata erinevate (sh väliskeskkonnast tingitud) tegurite ja olukordade mõju Eesti turvalisusele (vt joonis 7).

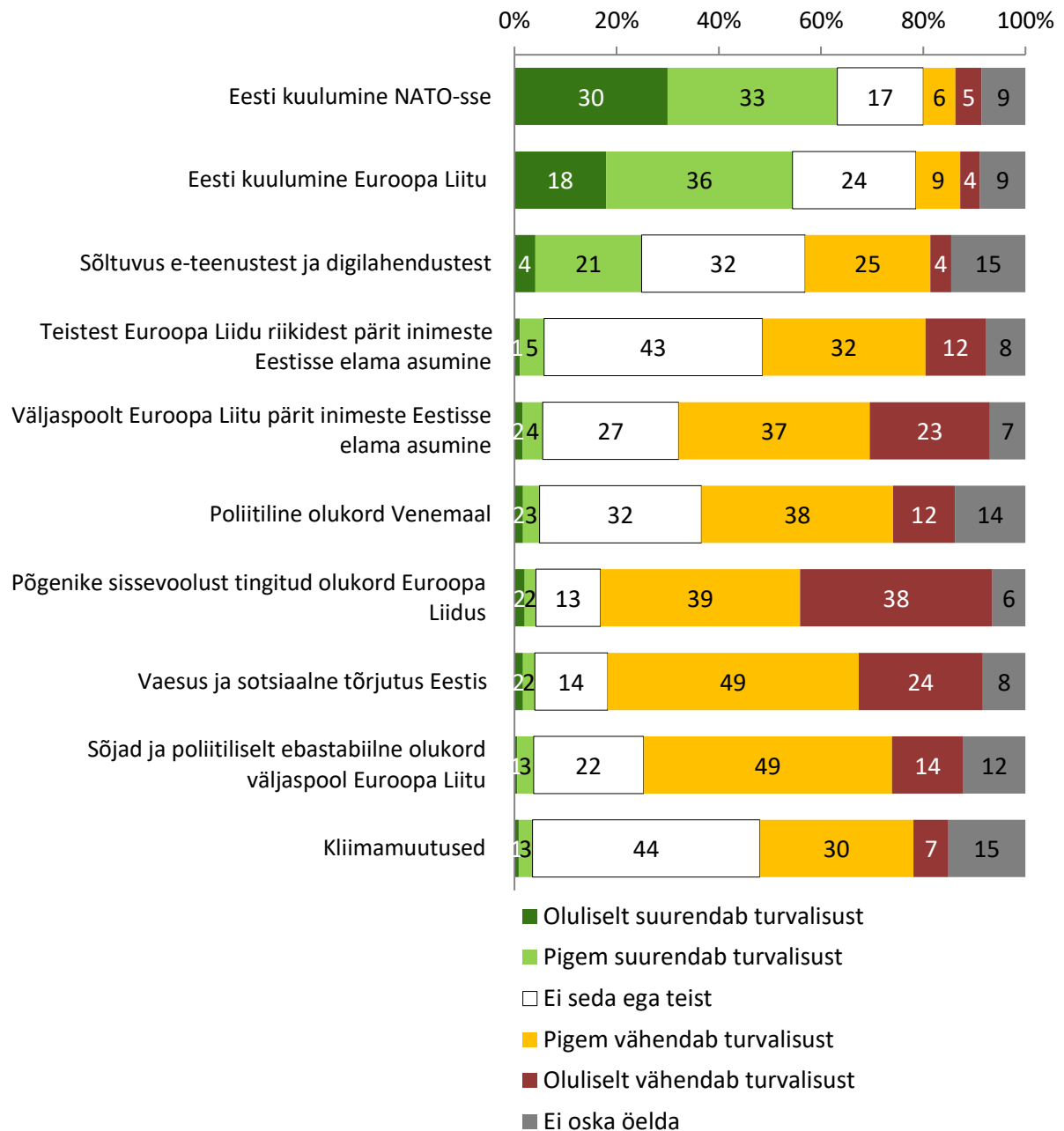
Hinnates erinevaid tegureid Eesti riigi turvalisuse aspektist, siis seda suurendavad eeskätt kuulumine NATO-sse ja Euroopa Liitu (vastavalt 63% ja 54% hinnangul oluliselt või pigem suurendab turvalisust).

Turvalisust vähendab etteantud teguritest eeskätt põgenike sissevoolust tingitud olukord EL-is (77% elanike meelest vähendab) ning teisalt vaesus ja sotsiaalne tõrjutus meie oma riigis (73% hinnangul vähendab). Riigi üldisele turvalisusele ei avalda mõju (vastusevariant: „ei seda ega teist“) paljude meelest kliimamuutused (44%) ning teistest EL-i riikidest pärit inimeste Eestisse elama asumine (43%). Suur on lahknevus elanike arvamustes e-teenustest ja digilahendustest sõltuvuse osas: neljandik vastajaid (25%) leidis, et see suurendab meie riigi turvalisust, kolmandik (32%) arvas, et neil puudub otsene mõju turvalisusele ning 29% sõnul on need lahendused pigem või oluliselt turvalisust vähendava iseloomuga.

Antud küsimuse juures tulevad erisused välja peamiselt rahvuse lõikes, vähemalt määral vanuselisel. Reljeefsed lahkkelid on arvamuste osas, mis puudutavad Venemaad, Euroopa Liitu ja NATO-t. Nii usub 63% eestlastest, et poliitiline olukord Venemaal vähendab meie turvalisust (mitte-eestlased 21%); Eesti kuulumine Euroopa Liitu suurendab meie turvalisust peamiselt eestlaste meelest (64%, mitte-eestlased 34%), sama on seis kuulumisega NATO-sse (80%, mitte-eestlased 26%).

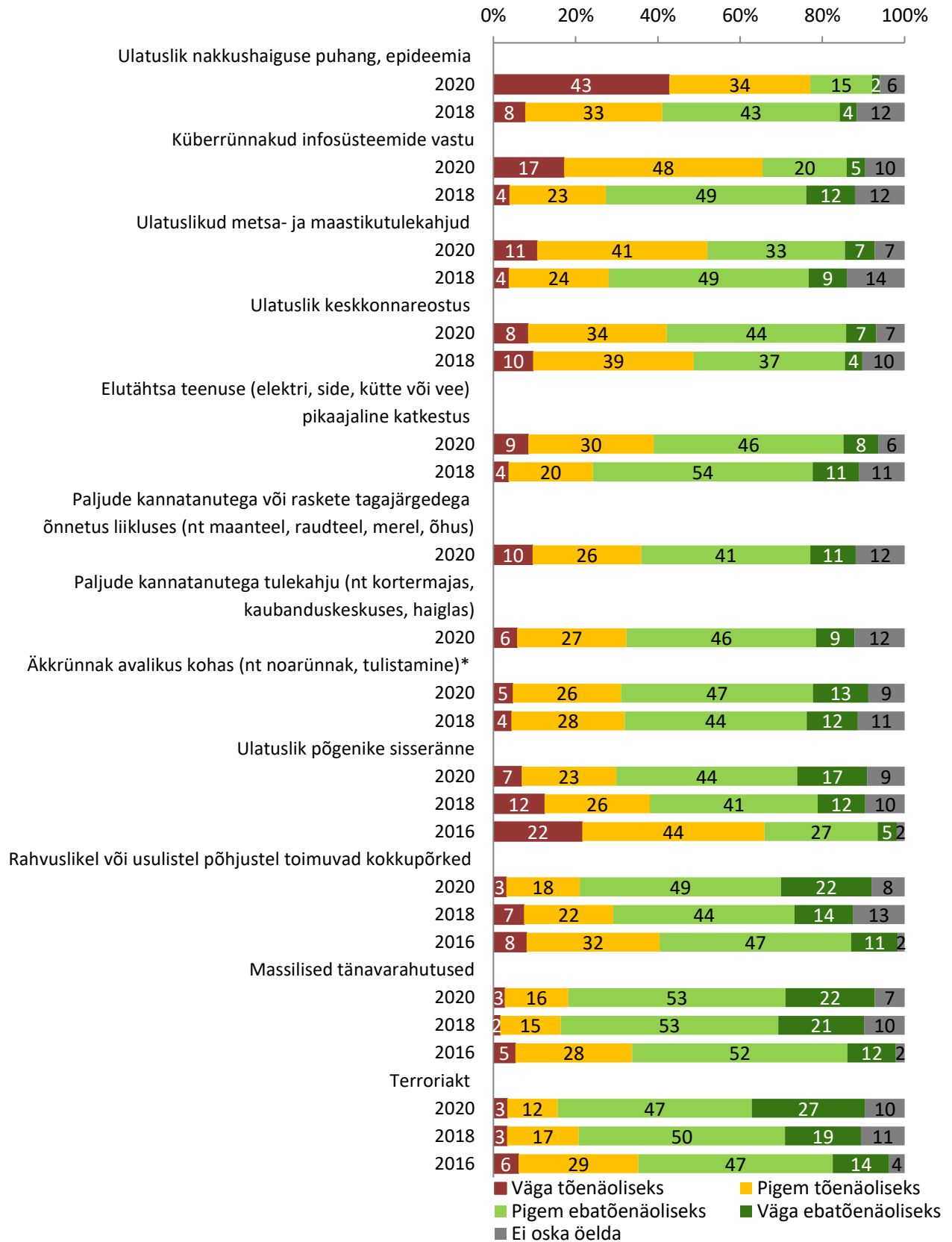
Vanuselisel ilmneb, et noored (15–24) usuvad keskmisest enam, et kliimamuutused vähendavad siiski meie riigi turvalisust (47%); samuti, et teistest Euroopa Liidu riikidest pärit inimeste Eestisse elama asumine ei avalda turvalisusele mõju (54%). Kõige noorem ja kõige vanem vanuserühm (75+) näevad oluliselt enam, et Eesti kuulumine Euroopa Liitu ja NATO-sse suurendab meie turvalisust. Ning nooremapihulised vastajad (15–34-aastased) leiavad keskmisest enam, et poliitiline olukord Venemaal vähendab meie turvalisust.

Joonis 7. Mida Teie arvate, kuivõrd järgmised tegurid ja olukorrad suurendavad või vähendavad praegusel hetkel Eesti turvalisust? (%; N = 1000; kõik vastajad)

Järgnevalt paluti vastajatel hinnata erinevate ohuolukordade esinemise tõenäosust Eestis lähima kolme aasta jooksul ning seejärel hinnata Eesti valmisolekut nimetatud olukordadega toimetulekuks, kasutades mõlemal juhul 4-pallilist skaalat (vt joonised 8 ja 9).

Joonis 8. Kuivõrd tõenäoliseks Te peate järgmiste ohuolukordade esinemist Eesti riigis lähima 3 aasta jooksul? (%; N = 1000; kõik vastajad)

*2018: Äkkrünnak avalikus kohas (näiteks koolitulistamine)

Erinevate ohuolukordade hindamise juures tuleb silmas pidada, et käesoleva uuringu küsitlusperiood jäi just sellesse ajavahemikku, mil Eestis oli COVID-19 viiruspuhang ja nakatunute arv kiiresti tõusmas. Seetõttu on ootuspärane, et Eesti elanikkond pidas ka erinevatest potentsiaalselt ähvardavatest ohtudest lähima kolme aasta jooksul kõige tõenäolisemaks ulatuslikku nakkushaiguse puhangut (pigem või täiesti nõus 77%; joonis K6). Teise suurema ohuna nähti küberrünnakuid infosüsteemide vastu (65%) ning küllalt tõenäoliseks peeti ka ulatuslikke metsa- ja maastikutulekahjusid (52%).

Võrreldes 2018. aastaga peetakse oluliselt tõenäolisemaks elutähtsa teenuse (elektri, side, kütte või vee) pikaajalist katkestust (24% 2018 → 39% 2020). Ilmselt on vastajatel veel värskest meeles 2019. aasta lõpul Võrus ja selle lähiümbruses tormi poolt põhjustatud ulatuslikud elektrikatkestused.

Võrreldes varasemate aastatega on langenud elanike ohuhinnangud aga ulatusliku põgenike sissereände (põletav küsimus aastal 2016), rahvuslikel või usulistel põhjustel toimuvate kokkupõrgete ning terroriakti toimumise võimaluse osas. Hinnangud massiliste tänavarahutuste ja avalikus kohas toimuva äkkrünnaku osas on jäänud üldjoontes samale tasemele 2018. aastaga.

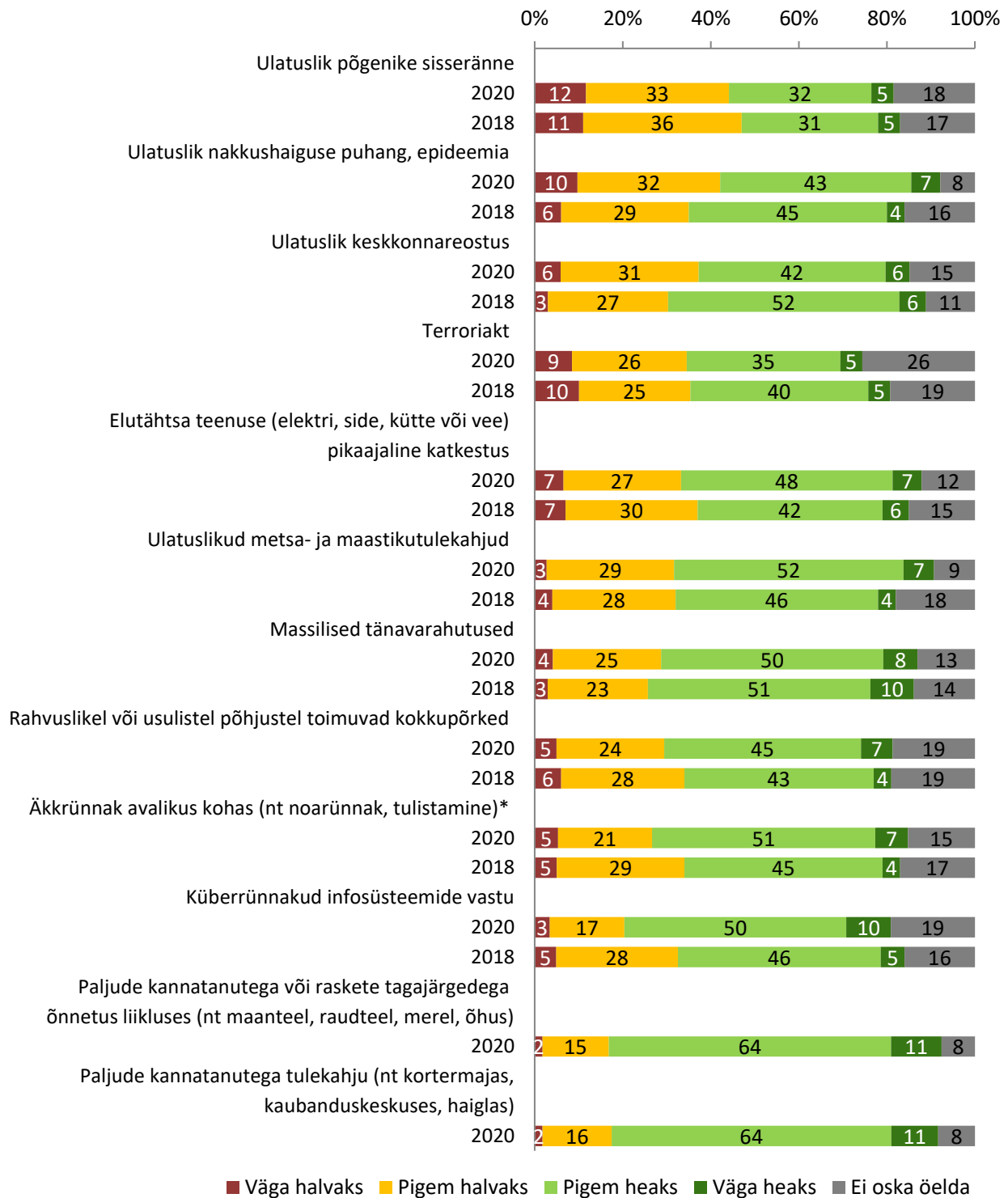
Uuringu tulemused näitavad, et:

- mitmete ohtude esinemise tõenäosust peavad suuremaks eestlased. Nendeks ohtudeks on: paljude kannatanutega või raskete tagajärgedega õnnetus liikluses (42%, mitte-eestlased 22%), paljude kannatanutega tulekahju (36%, mitte-eestlased 25%), ulatuslikud metsa- ja maastikutulekahjud (56%, mitte-eestlased 44%), ulatuslik nakkushaiguse puhang/epideemia (80%, mitte-eestlased 70%), küberrünnakud infosüsteemide vastu (71%, mitte-eestlased 53%);
- ulatusliku nakkushaiguse puhangu kordumist peavad mõnevõrra tõenäolisemaks naised (82%, mehed 71%);
- vanuselises lõikes on elutähtsa teenuse (elektri, side, kütte või vee) pikaajalise katkestuse tõenäosus suurem kõige vanemate elanike arvates (56%). Paljude kannatanutega tulekahju (nt kortermajas, kaubanduskeskuses, haiglas) on enam tõenäolisem samuti kõige vanemate, aga ka kõige nooremate vastajate meelest. Paljude kannatanutega või raskete tagajärgedega liiklusõnnetus on enam tõenäoline kõige nooremate vastajate hinnangul (47%).

Vaadates edasi Eesti valmisolekut ohuolukordadega toimetulekuks, siis saab väita, et tervikuna on hinnangud positiivsed (vt joonis 9). Kuigi alljärgneval joonisel on probleemide esiletoomiseks reastatud väited negatiivsete hinnangute järgi, tuleb tähelepanu juhtida, et pea kõigi väidete puhul on ülekaalus need vastajad, kelle sõnul võib valmisolekut hinnata pigem või väga heaks. Vaid ulatusliku põgenike sissereände puhul kaheldakse riigi võimekuses hakkama saada (45% pidasid valmisolekut väga või pigem halvaks). Samas eelnev joonis 8 näitas, et ulatusliku põgenikelaine tõenäosus on Eesti elanike meelest ajas oluliselt vähenenud (66% 2016 → 38% 2018 → 30% 2020). Seevastu küsitlusperioodi jääva ulatusliku nakkushaiguste puhangu osas on hinnang riigi valmisolekule veidi langenud (2018. a. hindasid valmisolekut 35% kas väga või pigem halvaks, 2020 42%). Võib öelda, et riik suutnud olukorraga toime tulla, hinnangud muutusid vaid 7 protsendipunkti võrra negatiivsemaks võrreldes hüpoteetilise situatsiooniga. Epideemiaga hakkamasaamise suhtes on kriitilisemad 25–34-aastased (53%) ning skeptilised on ka mitte-eestlased (49%, eestlased 39%). Ka ulatusliku keskkonnareostusega hakkamasaamise osas on kriitiliste vastajate osakaal ajas veidi suurenenud (30% 2018 → 37% 2020), samal ajal kui vastav oht on vastajate sõnul (nagu eelnevalt nägime, vt joonis 8) suhteliselt tõenäoline (42% pidasid seda väga või pigem tõenäoliseks). Seevastu küberrünnakute osas, mille esinemise tõenäosust peetakse lähitulevikus väga kõrgeks, on elanikud kindlad, et riik saab nende tõrjega edukalt

hakkama – vaid iga viies vastaja pidas (20%) riigi valmisolekut selles osas halvaks. Rahvuslikel või usulistel põhjustel toimuvate kokkupõrgete lahendamise osas on kriitilisemad mitte-eestlased (37%, eestlased 26%).

Joonis 9. Milliseks Te hindate Eesti valmisolekut tulla toime järgmiste olukordaga, kui need peaks juhtuma? (%; N = 1000; kõik vastajad)

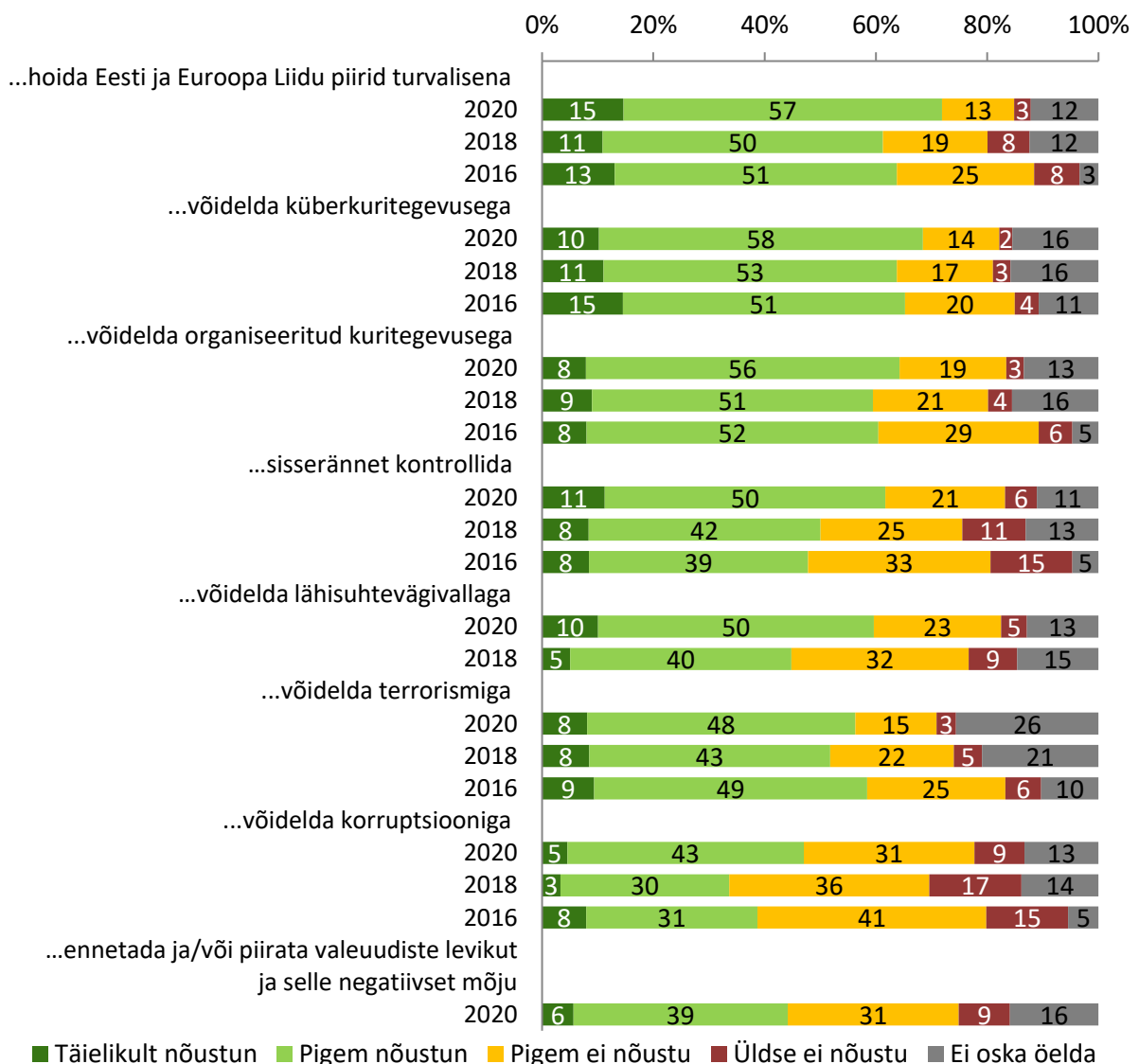
*2018: Äkkrünnak avalikus kohas (näiteks koolitulistamine)

1.4 Hinnangud valitsuse tegevusele siseturvalisuse tagamisel

Antud alateemas paluti vastajatel anda hinnang Eesti valitsuse senisele tegevusele siseturvalisuse tagamisel. Samuti kaardistati vastajate hinnanguid erinevate julgeolekuohtude võimalike muutuste osas, mis võivad anda signaali, milliste katsumustega valitsus lähitulevikus tõenäoliselt hakkama saama peab.

Hinnates valitsuse senist tegevust julgeoleku ja turvalisusega seotud aspektides, nõustusid Eesti elanikud enim väitega, et valitsus teeb piisavalt selleks, et hoida Eesti ja Euroopa Liidu piirid turvalisena (pigem või täiesti nõus 72%; joonis 10). Võrreldes varasemate aastatega on nõustujate osakaal suurenenud. Arvestada tuleb, et käesoleva uuringu küsitlusperioodi jäid otsused riigipiiride sulgemisest ning piirangute kehtestamisest välistööjõu kasutamisele eesmärgiga vähendada COVID-19 viiruse levikut.

Joonis 10. Kuivõrd Te nõustute, et Eesti valitsus on teinud piisavalt selleks, et ...? (%; N = 1000; kõik vastajad)

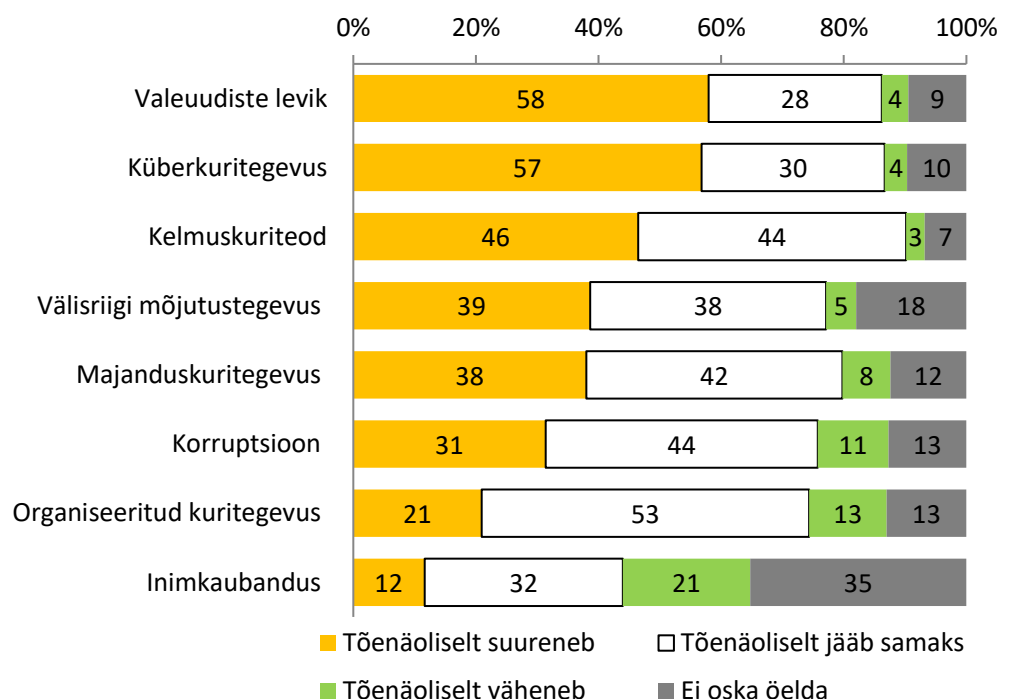

Suur osa vastajatest on päri, et Eesti valitsus on teinud piisavalt selleks, et võidelda nii küber- (68%) kui ka organiseeritud kuritegevusega (64%). Nende tegevuste hinnangute osas suuri erisusi ajas ei ole. Küll aga on nõustutakse oluliselt rohkem, et valitsus teeb piisavalt tööd võitluses lähisuhtevägivallaga (45% 2018 → 60% 2020).

Mõnevõrra vähem nõustutakse, et valitsuse tegevus on piisav võitluses korrupsiooniga (47%), aga ka selle osas on hinnangud aastatega paranenud. Kõige kriitilisemalt hinnatakse Eesti valitsuse tegevust valeuudiste leviku ja selle negatiivse mõju ennetamise ja/või piiramise osas – vaid 44% elanikest leiab, et riigivõimu praegune panus on piisav.

Antud küsimuse juures avaldub olulisim erisus peamiselt eestlaste ja mitte-eestlaste arvamustes: mitte-eestlased on läbivalt (kõikide tegevuste osas) kriitilisemad valitsuse tegevuste suhtes, mis puudutavad julgeoleku ja turvalisuse tagamist. Vanuselisest aspektist lähtudes on jällegi eelkõige vanemaealised (65+) need, kes keskmisest sagedamini leiavad, et paljud valitsuse astunud sammud on piisavad meie turvalisuse tagamiseks. Regionaalselt on Kirde-Eesti elanikud kriitilisemad valitsuse sammude osas korrupsiooniga võitlemisel (31% nõustub) ning ka sisserände kontrollimise osas (47% nõustub).

Joonis 11. Kas Teie hinnangul järgmise kolme aasta jooksul iga alljärgnev julgeolekuoht tõenäoliselt suureneb, väheneb või jääb samaks? (%; N = 1000; kõik vastajad)

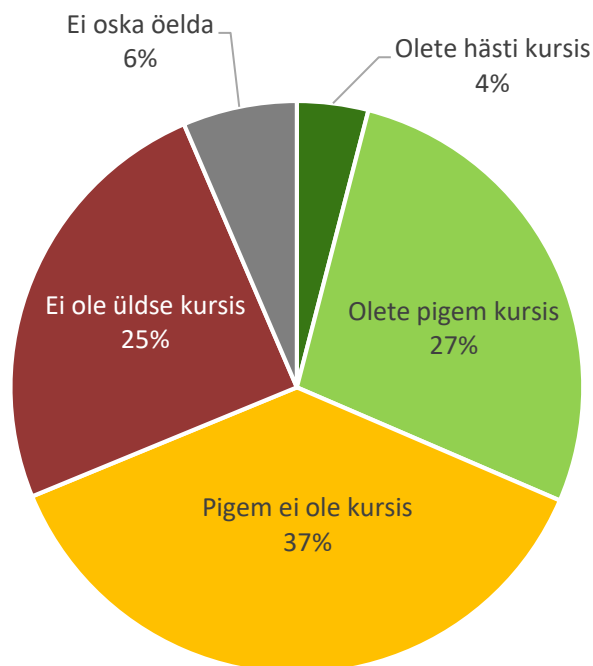
Erinevatest julgeolekuohtudest suureneb vastajate hinnangul tulevikus märgatavalt valeuudiste levik (58%, joonis 11), samal ajal kui eelnevalt hinnati valitsuse senist tegevust valeuudiste ennetamise ja/või piiramise osas kesisteks. Suureneb ka küberkuritegevus (57%), aga selle vastu võitlemisel hinnati valitsuse tegevust eelnevalt positiivses võtmes. Hariduslikus lõikes ilmneb tendents, et mida kõrgem on vastaja haridus, seda suuremaks hinnatakse ka küberkuritegevuse ohtu (põhiharidus 47% → kesk 55% → kõrg 68%). Kolmandal kohal on kelmuskuriteod (46%), seejuures mitte-eestlaste meelest on need enam kasvutrendis (56%, eestlased 42%). Organiseeritud kuritegevus jääb poolte (53%) vastajate

hinnangul samaks. Inimkaubandus suureneb vaid iga kümnennda vastaja (12%) hinnangul ning selle võimalike arengute osas ei oska paljud (kolmandik elanikest) seisukohta võtta. Kõikide võimalike julgeolekuohtude osas saab täheldada, et naised ei osanud meestega võrreldes sagedamini seisukohta väljendada.

1.5 Teistest riikidest pärit inimeste Eestisse elama asumine

Eraldi uuriti, kuivõrd on elanikud kursis reeglitega, mille alusel väljastpoolt Euroopa Liitu pärit inimesed saavad Eestisse elama asuda. Selgub, et suurem osa (62%) pigem või üldse ei ole vastavate reeglitega kursis. Rohkem ei ole kursis naised (68%, mehed 55%), muid väga olulisi erisusi sotsiaal-demograafilistes lõigetes ei ole.

Joonis 12. Kuivõrd te olete kursis reeglitega, mille alusel väljastpoolt Euroopa Liitu pärit inimesed saavad Eestisse elama asuda? (%; N = 1000; kõik vastajad)

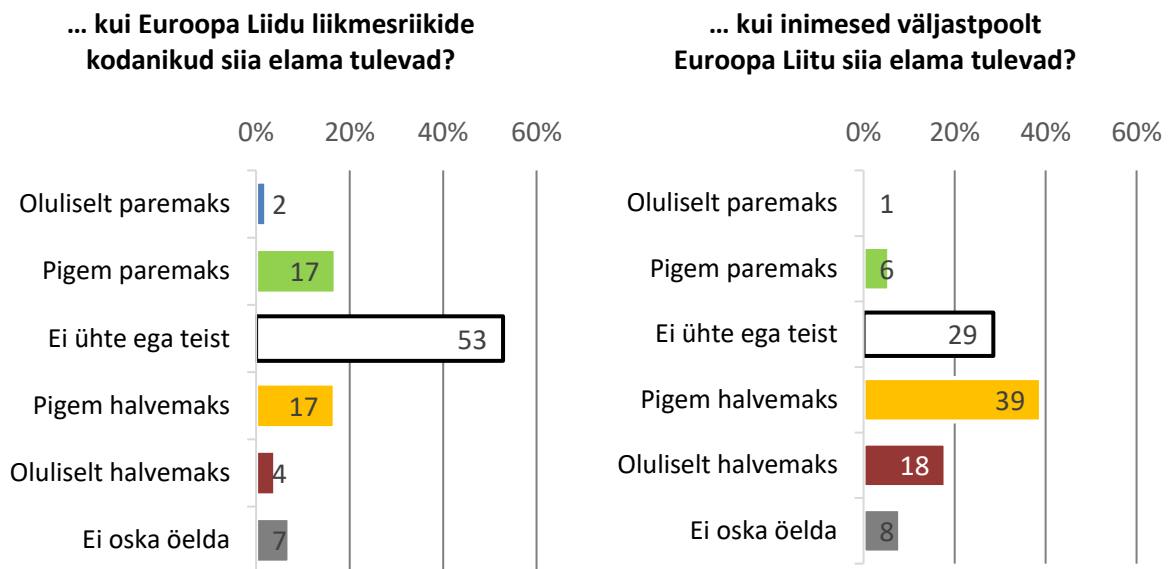

Uurides vastajatelt, kes ei olnud reeglitega kursis, lähemalt põhjuseid, siis ootuspäraselt on esikohal vastava vajaduse puudumine (76%) ehk kurssi viiakse end siis, kui selleks tekib teatud ajend; pea iga viienda vastaja (18%) sõnul on sedalaadi infot ka vähe ning väheste meelet on info kas liiga keeruline, raskesti mõistetav (13%) või on seda lihtsalt raske leida (9%).

Seejärel paluti vastajatel hinnata, kuidas mõjutab teistest riikidest pärit inimeste Eestisse elama asumine nende hinnangul meie elukvaliteeti: kas Eesti muutuks elupaiga mõttes sellest paremaks või halvemaks paigaks? (vt joonis 13). Selgub, et vastajate arvamused erinevad märgatavalt sõltuvalt sisseandajate päritolust. Kui Euroopa Liidu kodanikud Eestisse elama asuksid, siis poolte (53%)

vastajate meelest ei muutuks sellest midagi ning viiendiku vastajate meelest oleksid muutused kas halvemuse või paremuse suunas. Seevastu kui inimesed väljastpoolt Euroopa Liitu siia elama tuleksid, siis poolte (53%) elanike meelest muutuks Eesti elupaiga mõttes halvemaks paigaks, seda eriti Lääne-Eesti elanike arvates (68%). Vanuseliselt eristuvad kõige nooremad vastajad: nemad on vähem kriitilised liidu piiridest väljastpoolt tulijate suhtes (43% meelest ei muudaks see midagi).

Joonis 13 Kas Eesti muutuks elupaiga mõttes paremaks või halvemaks paigaks ...? (%; N = 1000; kõik vastajad)

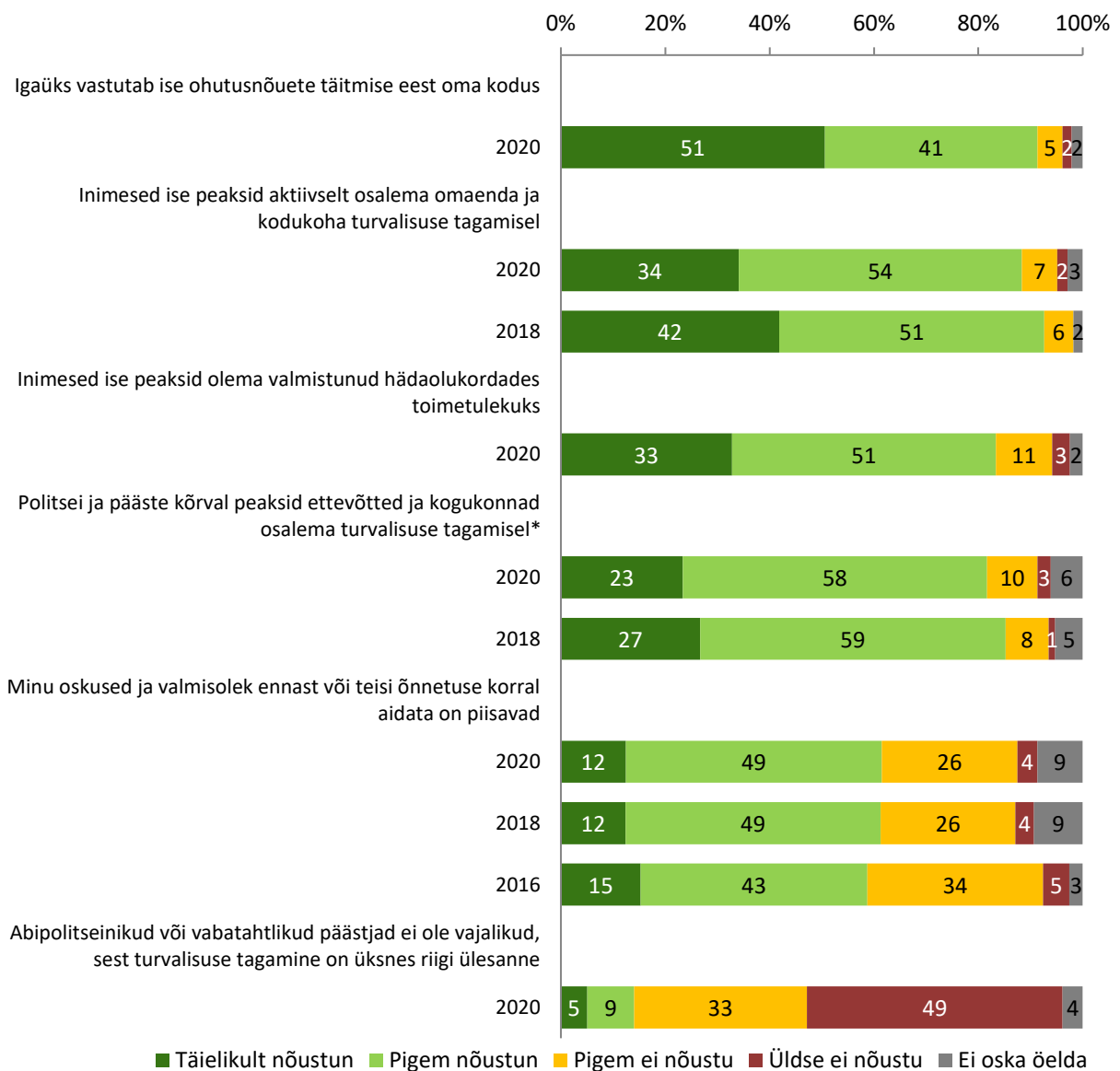
2. Elanike roll turvalisuse tagamisel

2.1 Elanike roll iseenda ja oma kodukoha turvalisuse tagamisel

Turvalisus algab meist endast. Käesolevas alateemas käsitletakse elanikkonna panust oma turvalisuse tagamisel, valmidust ise sekkuda erinevates ohuolukordades, ennetavate meetmete kasutamist, kodu ohutusega seotud teemasid, samuti tuleohutust koolis või töökohal ning lõpetuseks erinevaid küberturvalisusega seotud tegureid.

Enamik Eesti elanikest nõustub, et igaüks vastutab ise ohutusnõuete täitmise eest oma kodus (91%, joonis 14). Jätkuvalt on inimesed enamasti veendunud, et peaksid omaenda ja kodukoha turvalisuse tagamisel ise aktiivselt osalema (92% 2018 → 88% 2020).

Joonis 14. Kuivõrd Te nõustute järgmiste seisukohtadega? (%; N = 1000; kõik vastajad)

*2018: Politsei ja pääste kõrval peaksid riigiasutused, ettevõtted ja kogukonnad senisest aktiivsemalt osalema turvalisuse tagamisel

Käesolevas uuringulaines on küsimustikus uue teemana valmisolek hädaolukordadeks, mis on epideemia olukorras kindlasti päevakohane. Selgus, et enamik (83%) eestimaalasi on veendunud, et inimesed ise peaksid olema valmistunud hädaolukordades toimetulekuks. Oluline lahknevus ilmnes rahvuse lõikes – nimelt arvas 91% eestlastest, et nad ise peaks olema valmis hädaolukordadeks, mitte-eestlastest arvas sama vaid 66%.

Kõige vähem ollakse päri väitega „abipolitseinikud või vabatahtlikud päästjad ei ole vajalikud, sest turvalisuse tagamine on üksnes riigi ülesanne“ – nõustub vaid 14% (sh 11% eestlastest ning 21% mitte-eestlastest). Võrreldes varasemate aastatega nõustuvad inimesed samamoodi, et nende oskused ja valmisolek ennast või teisi õnnetuse korral aidata on piisavad (58% 2016 → 61% 2018 → 61% 2020). Viimane väide on siseturvalisuse indikaatorite mõõdikuks ning selle kohta on koostatud eraldi tabel (vt tabel 4), millest nähtub, et väitega nõustujaid on mõnevõrra enam meeste seas ning 65–74-aastaste seas.

Tabel 4. Minu oskused ja valmisolek ennast või teisi õnnetuse korral aidata on piisavad* (%; N = 1000; kõik vastajad)

	EI NÕUSTU	NÕUSTUN
KÕIK	30%	61%
SUGU		
Mees	27%	67%
Naine	32%	57%
VANUS		
15–24	27%	62%
25–34	29%	56%
35–44	37%	56%
45–54	30%	63%
55–64	26%	64%
65–74	27%	70%
75+	31%	62%
RAHVUS		
Eestlane	27%	64%
Mitte-eestlane	37%	56%
REGIOON		
Põhja-Eesti	32%	59%
Lääne-Eesti	26%	66%
Kesk-Eesti	24%	67%
Kirde-Eesti	39%	55%
Lõuna-Eesti	26%	64%
ELUKOHT		
Linn	32%	60%
Maa	25%	65%
HARIDUS		
Põhiharidus	27%	63%
Keskharidus	29%	63%
Kõrgharidus	34%	58%

*Märkus: EI NÕUSTU = üldse + pigem ei nõustu ning NÕUSTUN = täielikult + pigem nõustun

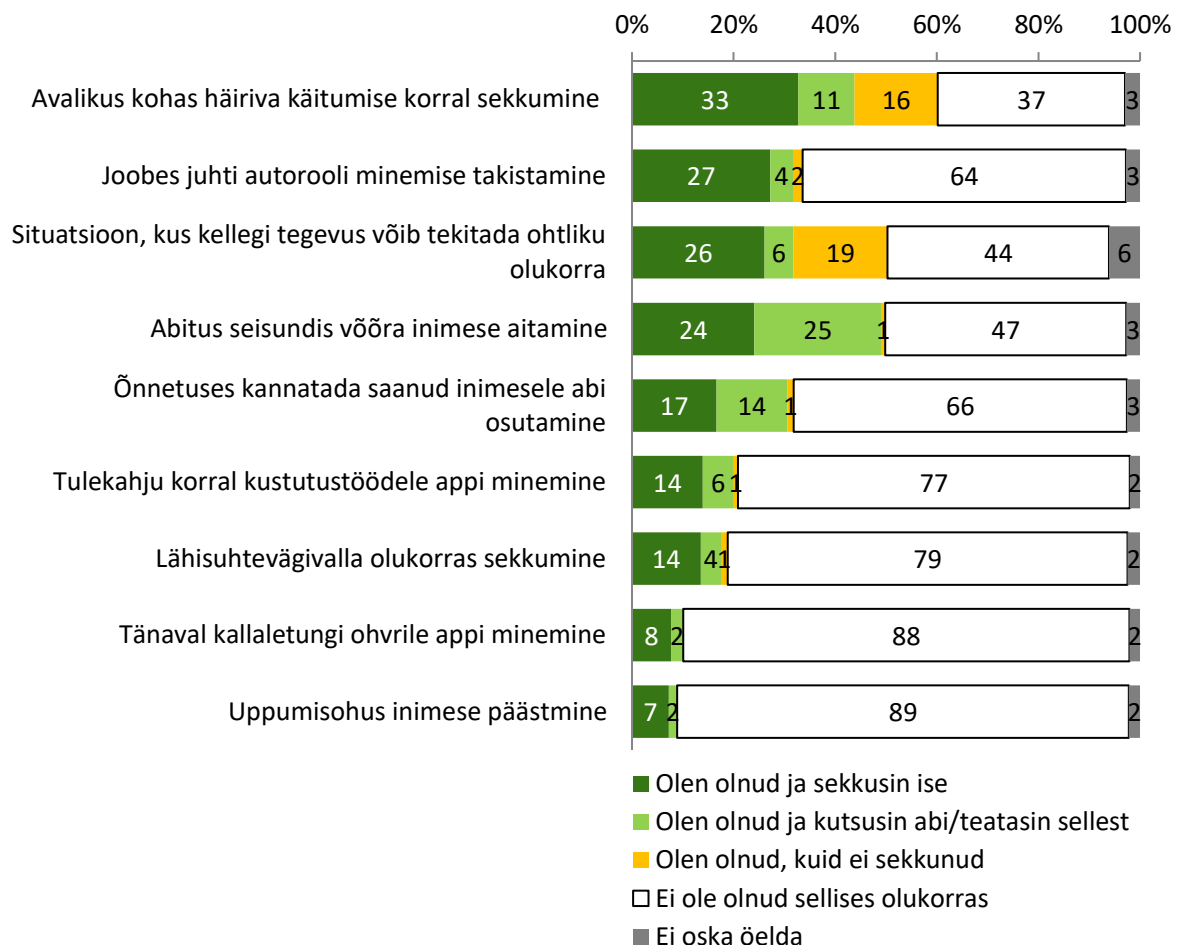
2.2 Elanike valmisolek enda ja teiste turvalisust mõjutavates olukordades sekkuda

Käesolevas alateemas paluti respondentidel anda vastused küsimustele, mis puudutavad kodanikujulgust iseenda ja teiste turvalisust mõjutavates olukordades sekkuda: st kas vastajad on läinud appi abivajajale, üritanud takistada kaasinimeste ohtlikku käitumist või sekkunud ohuolukorras muud moodi.

Selgub, et kolmandik vastajaid (33%) on ise sekkunud avalikus kohas häiriva käitumise korral (nt lärmamine, suitsetamine, alkoholi tarvitamine, öörahu rikkumine) ning iga kümnes (11%) kutsunud abi või kuhugi sellest teatanud; ise on sekkunud enam mitte-eestlased (40%, eestlased 29%).

Neljandik elanikest on ise takistanud joobes juhi autorooli minemist. Sama paljud on ise sekkunud ka situatsioonis, kus kellegi tegevus võib tekitada ohtliku olukorra (nt vales kohas sõidutee ületamine, telefoni kasutamine sõiduki roolis), samas viiendik (19%) on olnud sellises situatsioonis, aga ei reageerinud sellele. Abitus seisundis võõrast inimest on püüdnud jällegi neljandik vastanuist ise aidata ning sama paljud on kutsunud abi olukorra lahendamiseks. Tänavakallaletungi ja uppumisohuga on kokkupuuteid vaid vähestel (88–89% ei ole kokku puutunud).

Joonis 15. Kas Te olete olnud järgmistes olukordades ning kui jah, siis kas Te olete sekkunud? (%; N = 1000; kõik vastajad)

Tulekahju korral kustutustöödele appi on läinud enam mehed (22%, naised 12%), samuti on õnnetuses kannatada saanud inimesele ise abi osutanud enamasti mehed (22%, naised 7%). Kõikide ohuolukordade juures märgivad kõige vanemad vastajad (vanuses 75+) sagedamini, et nad ei ole olnud kirjeldatud olukordades.

Erinevate ohuolukordade puhul saab lähemalt uurida nende vastajate käitumist, kes on ise reaalselt olnud erinevates situatsioonides (vt tabel 5).

Tabel 5. Sekkumine ja mittesekkumine erinevates ohuolukordades* (%)

	Olen olnud ja sekkusin ise/kutsusin abi/teatasin sellest	Olen olnud, kuid ei sekkunud
Abitus seisundis võõra inimese aitamine, n = 499	98%	2%
Õnnetuses kannatada saanud inimesele abi osutamine, n = 318	96%	4%
Situatsioon, kus kellegi tegevus võib tekitada ohtliku olukorra (nt vales kohas sõidutee ületamine, telefoni kasutamine sõiduki roolis), n = 503	63%	37%
Avalikus kohas häiriva käitumise korral sekkumine (nt lärmamine, suitsetamine, alkoholi tarvitamine, öörahu rikkumine), n = 602	73%	27%
Joobes juhti autorooli minemise takistamine, n = 336	94%	6%
Tulekahju korral kustutustöödele appi minemine, n = 208	96%	4%
Uppumisohus inimese päästmine, n = 90	99%	1%
Tänaval kallaletungi ohvrile appi minemine, n = 101	99%	1%
Lähisuhtevägivalda olukorras sekkumine, n = 188	93%	7%

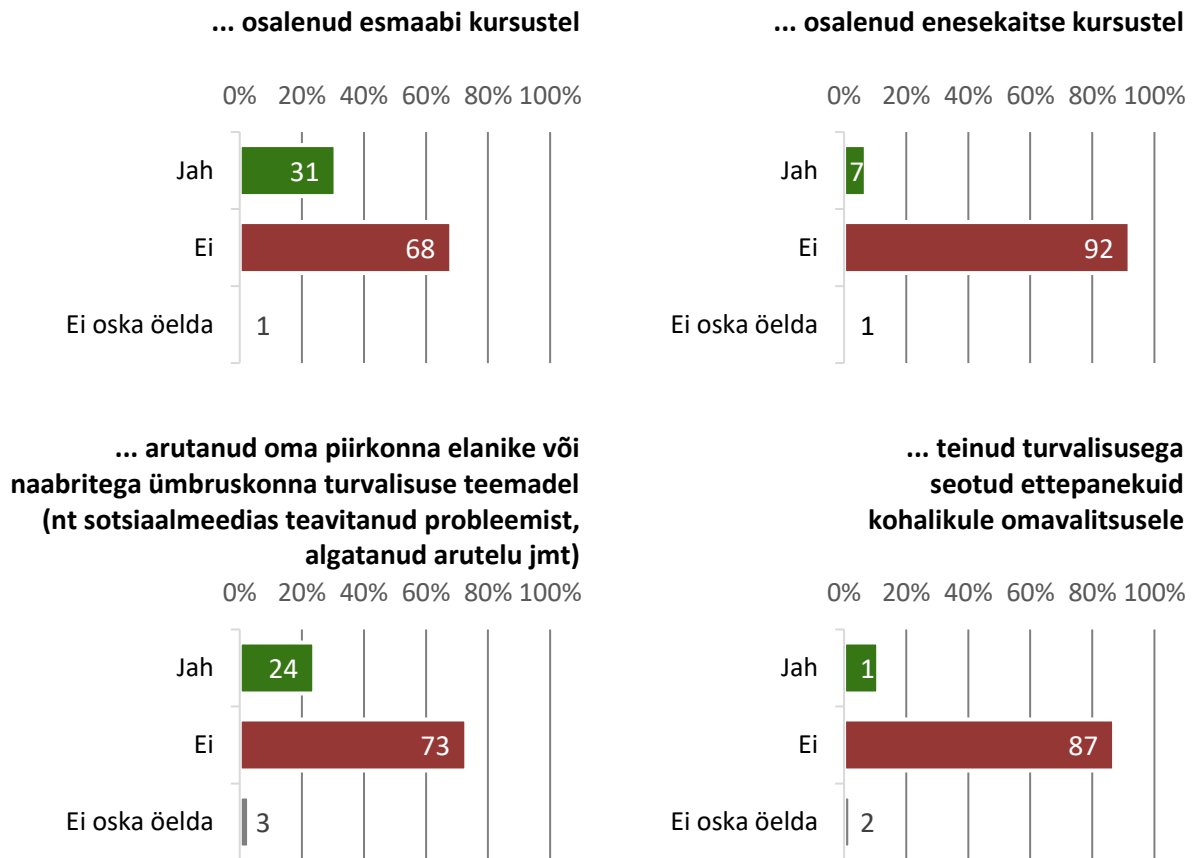
*Tabelist on välja jäänud respondendid, kes ei ole sellises olukorras olnud või ei osanud küsimusele vastata

Selgub, et enamasti on inimesed ohtudele reageerinud, kas siis ise või teiste abiga. Vaid kahe situatsiooni puhul oli märkimisväärne hulk vastajaid, kes ei sekkunud. Nendeks olid a) situatsioon, kus kellegi tegevus võib tekitada ohtliku olukorra (nt vales kohas sõidutee ületamine, telefoni kasutamine sõiduki roolis) ning b) avalikus kohas häiriv käitumine (nt lärmamine, suitsetamine, alkoholi tarvitamine, öörahu rikkumine), viimasel juhul on peamiselt kõige nooremad vastajad need, kes pole sõendanud sekkuda.

2.3 Ennetavate meetmete rakendamine: isikliku turvalisuse suurendamiseks tehtud tegevused

Antud alateemas uuriti erinevaid tegevusi, mida saab iga inimene ise ohutuse tagamiseks ära teha – osalemist erinevatel kursustel, suhtlust eri osapooltega, turvameetmete rakendamist vastaja kodus.

Joonis 16. Kas Te olete viimase kolme aasta jooksul ...? (%; N = 1000; kõik vastajad)

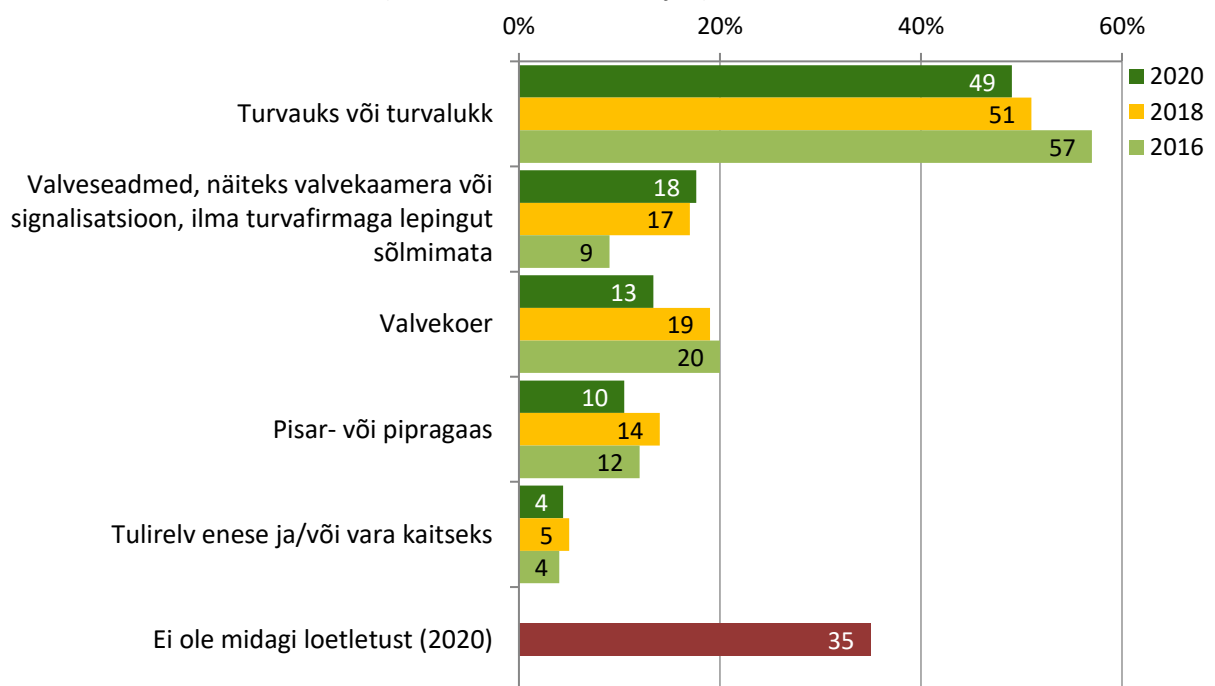
Tervikuna on vaid vähesed Eesti elanikud teinud turvalisusega seotud ettepanekuid kohalikule omavalitsusele või käinud enesekaitse kursustel. Neljandik vastajaid (24%) on viimase kolme aasta jooksul arutanud oma piirkonna elanike või naabritega ümbruskonna turvalisuse teemadel (nt sotsiaalmeedias teavitanud probleemist, algatanud arutelu jmt). Sel teemal on vähem arutanud nooremad vastajad (14%), kel tõenäoliselt paljudel isikliku eluaseme leidmine seisab alles ees ning enam vanemad inimesed (33% vanuses 65–74). Üllatavalt palju on neid (31%), kes on oma sõnul osalenud esmaabi kursustel.

Esmaabi kursustel osalenute osakaal on siseturvalisuse indikaatorite mõõdikuks, seetõttu vaatame antud näitajat lähemalt (vt tabel 6). Erinevate sotsiaal-demograafiliste lõigete osas eristuvad siin selgelt noored. Vastavatel kursustel on käinud koguni 67% 15–24-aastastest noortest ning kõige vanemad elanikud oluliselt vähem.

Tabel 6. Kas Te olete viimase 3 aasta jooksul osalenud esmaabi kursustel (%) ; N = 1000; kõik vastajad)

	JAH	EI
KÕIK	31%	68%
SUGU		
Mees	31%	67%
Naine	30%	69%
VANUS		
15–24	67%	31%
25–34	38%	61%
35–44	26%	72%
45–54	34%	65%
55–64	30%	69%
65–74	14%	86%
75+	5%	95%
RAHVUS		
Eestlane	32%	67%
Mitte-eestlane	28%	70%
REGIOON		
Põhja-Eesti	31%	68%
Lääne-Eesti	30%	70%
Kesk-Eesti	26%	73%
Kirde-Eesti	36%	63%
Lõuna-Eesti	32%	67%
ELUKOHT		
Linn	32%	67%
Maa	28%	71%
HARIDUS		
Põhiharidus	37%	61%
Keskharidus	30%	69%
Kõrgharidus	29%	71%

Joonis 17. Kas Teie kodus on ...? (%) ; N = 1000; kõik vastajad)

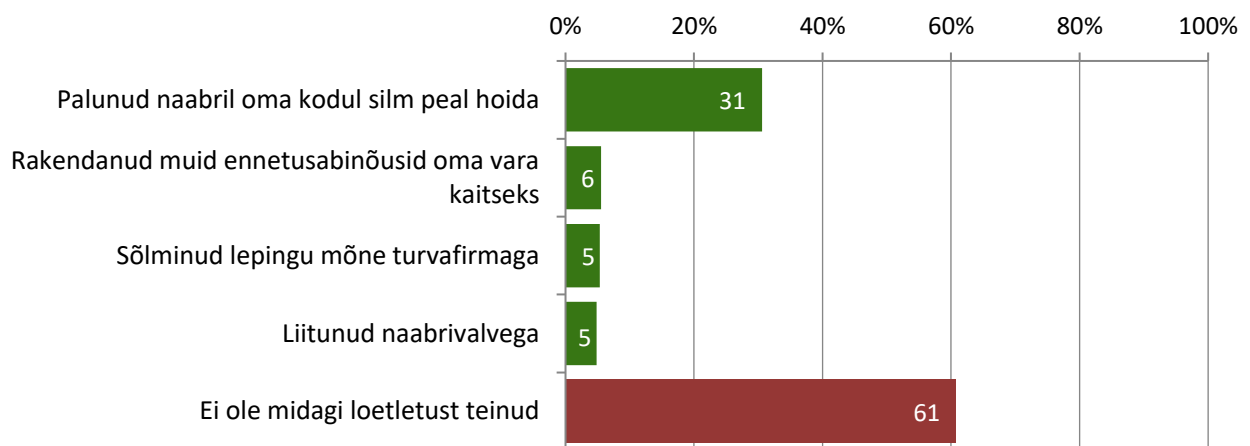

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Pooltel elanikel (49%) kodus turvauks või turvalukk (vt joonis 17). Igal viiendal (18%) on kodus valveseadmed ning igal kümnendal pisar- või pipragaas, tulirelv on jätkuvalt vaid vähestel (4%). Kolmandikul (35%) elanikest ei ole midagi eelpoolnimetatust. Kui turvaukse- või luku(d) on olemas eeskätt linnades elavatel inimestes, siis maapiirkondade elanikud nendivad sagedamini, et neil on valvekoer. Samas valvekoerte populaarsus on ajas veidi langenud. Regionaalselt on turvauksed ja lukud populaarsemad Põhja-Eestis (62%).

Viimase 12 kuu jooksul on pea kolmandik (31%) elanikest palunud naabril oma elamisel silm peal hoida (vt joonis 18). Rohkem on seda palunud eestlased (34%, mitte-eestlased 22%) ning maaelanikud (42%, linnaelanikud 25%). Vähesed (5%) on liitunud ka naabrivalve organisatsiooniga või sõlminud lepingu turvafirmaga. Muude vara kaitseks rakendatud ennetusabinõudena (6%, avatud küsimus) mainiti mõnevõrra enam, et on sõlmitud kindlustusleping. 61% ei ole viimase aasta jooksul midagi loetletust teinud.

Joonis 18. Kas Te olete viimase 12 kuu jooksul ...? (%; N = 1000; kõik vastajad)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Viimase kahe küsimuse osas saab kokkuvõtvalt hinnata, et kui paljud on erinevaid meetmeid turvalisuse tõstmiseks rakendanud ja paljud mitte (vt tabel 7). Selgub, et ¼ vastajatest on kodus kas turvauks, -lukk, valvesead, valvekoera, pisar- või pipragaas, tulirelv või on viimase 12 kuu jooksul sõlminud lepingu mõne turvafirmaga, palunud naabril oma kodul silm peal hoida, liitunud naabrivalvega ning rakendanud muid ennetusabinõusid oma vara kaitseks. Eri meetmeid on rakendanud mõnevõrra enam vanemad elanikud, eestlased ning Põhja-Eesti elanikud.

Tabel 7. Varguste ennetamiseks erinevaid meetmeid rakendanud ja mitterakendanud vastajad* (%; N = 1000; kõik vastajad)

	EI OLE RAKENDANUD	ON RAKENDANUD
KÕIK	25,2%	74,8%
SUGU		
Mees	24,0%	76,0%
Naine	26,2%	73,8%
VANUS		
15–24	24,2%	75,8%
25–34	32,6%	67,4%
35–44	31,0%	69,0%
45–54	25,4%	74,6%
55–64	23,6%	76,4%
65–74	15,0%	85,0%
75+	19,1%	80,9%
RAHVUS		
Eestlane	22,5%	77,5%
Mitte-eestlane	31,1%	68,9%
REGIOON		
Põhja-Eesti	17,7%	82,3%
Lääne-Eesti	25,3%	74,7%
Kesk-Eesti	34,3%	65,7%
Kirde-Eesti	33,6%	66,4%
Lõuna-Eesti	31,5%	68,5%
ELUKOHT		
Linn	25,6%	74,4%
Maa	24,1%	75,9%
HARIDUS		
Põhiharidus	29,6%	70,4%
Keskharidus	25,1%	74,9%
Kõrgharidus	22,3%	77,7%

*Märkus: EI OLE RAKENDANUD = vastajal ei kodus turvaust, -lukku, valveseadmeid, valvekoera, pisar- või pipragaasi, tulirelva ning ta ei ole viimase 12 kuu jooksul sõlminud lepingut mõne turvafirmaga, palunud naabril oma kodul silm peal hoida, liitunud naabrialvega ega rakendanud muid ennetusabinõusid oma vara kaitseks; ON RAKENDANUD = vastajal on kodus vähemalt 1 eelnimetatud ese või ta viimase 12 kuu jooksul teinud vähemalt ühe eelnimetatud tegevuse

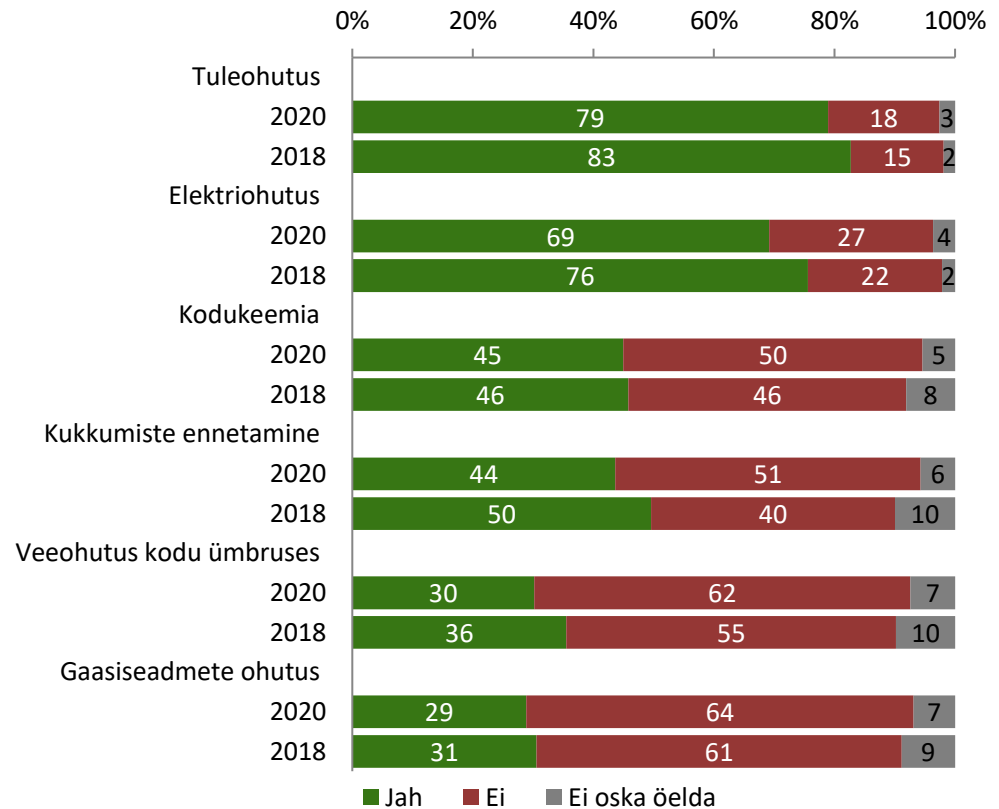
2.4 Ohutus kodus, koolis/töökohal

Uuringus paluti inimestel öelda, kas nad on viimase 12 kuu jooksul mõelnud erinevatele kodu ohutusega seotud riskidele (vt joonis 19). Selgus, et suur osa Eesti elanikest on mõelnud tuleohutusele (79%) ning elektriohutusele (69%). Vähem kui pooled on mõelnud ka kukkumiste ennetamisele (44%) või kodukeemiaga (45%) seotud riskidele. Alla kolmandiku on tundnud muret veeohutuse pärast oma kodu ümbruses (30%) või gaasiseadmete ohutuse pärast² (29%). Võrreldes varasema uuringuga on elanikud mõnevõrra harvemini mõelnud elektriohutuse, kukkumiste ja veeohutusega seotud riskidele.

² Gaasiseadmete ohutuse pärast muretsevad enam need respondendid, kes kasutavad vastavat kütteviisi (61% on mõelnud viimase aasta jooksul gaasiseadmete ohutusega seotud riskidele).

Tuleohutusele on veidi vähem mõelnud kõige eakam vanuserühm (65%), elektriohutusele aga enam maaelanikud (77%, linnaelanikud 66%) ning kodukeemia ohtudele mõtlevad rohkem naised (50%, mehed 39%).

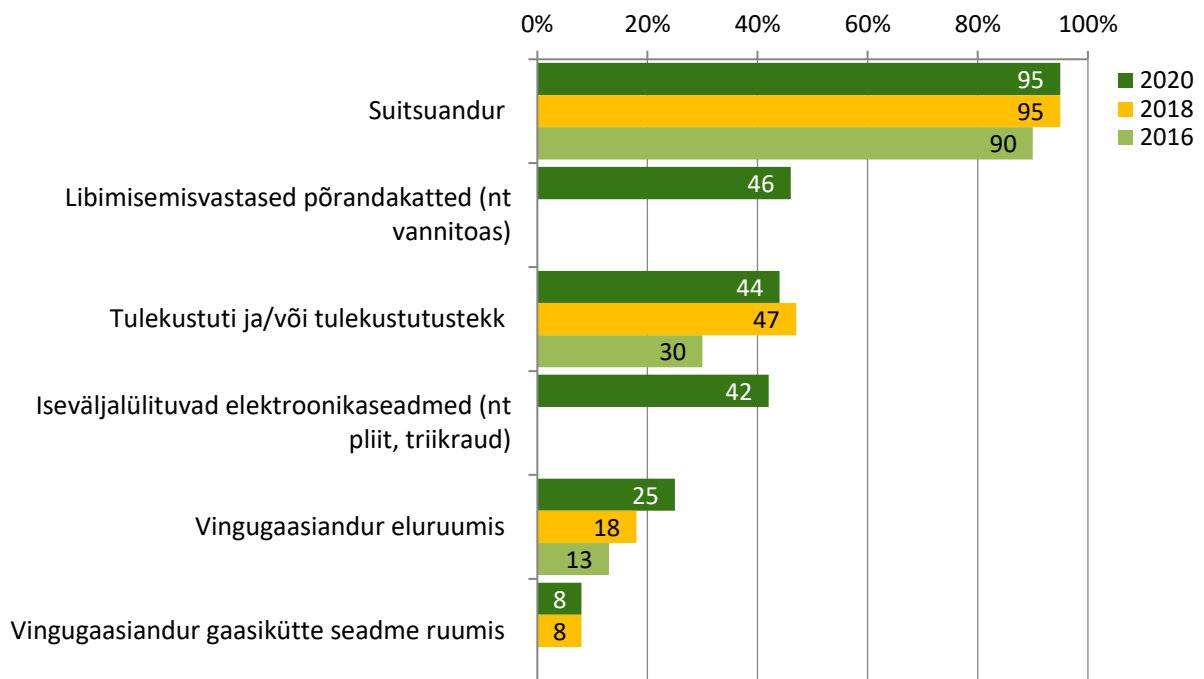
Joonis 19. Kas Te olete viimase 12 kuu jooksul mõelnud järgmistele kodu ohutusega seotud riskidele?
(%; N = 1000; kõik vastajad)

Kui eelnevalt selgus, et tuleohutusele on paljud inimesed mõelnud, siis enamikel Eesti elanikest on olemas ka suitsuandur (95%), see oli juba eelmise uuringulaine ajal nii (vt joonis 20). Positiivsena saab märkida, et aasta-aastalt on kasvanud vingugaasianduri omanike hulk (13% 2016 → 18% 2018 → 25% 2020). Tervikuna alla pooltel (44%) vastajatel on kodus olemas tulekustuti ja/või tulekustutustekk, sh 51% eestlastel ning vaid 28% mitte-eestlastel. Siin on mõtlemise koht edasiste vastavaalaste kampaaniate planeerimisel. Iseväljalülituvad elektroonikaseadmed (nt pliit, triikraud) ning libisemisvastased põrandakatted (nt vannitoas) on samuti alla poolte vastajate kodudes.

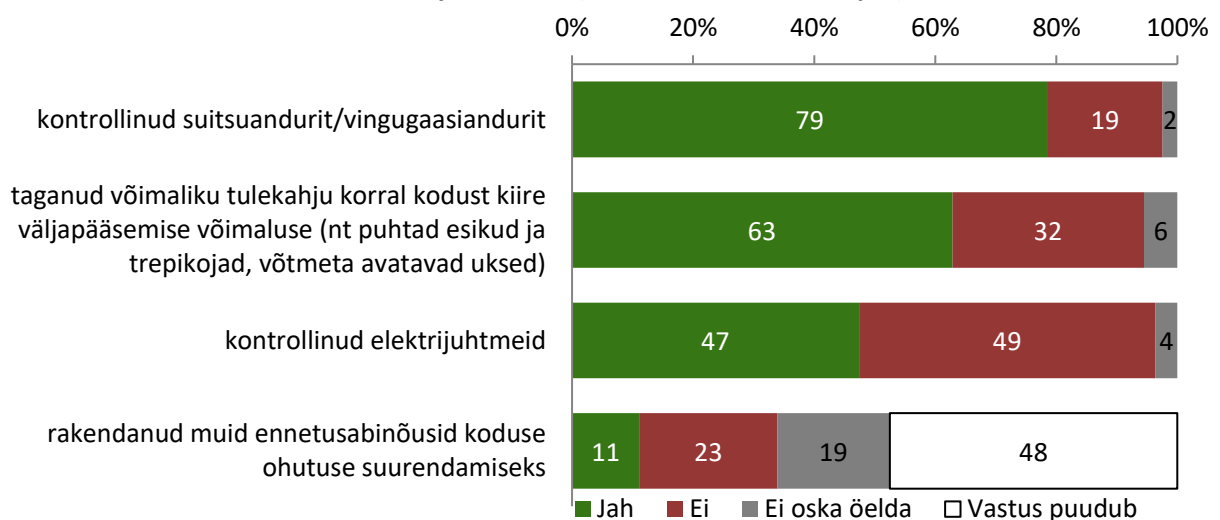
Vaadeldes koduste ohutusmeetmete kasutamist vastaja eluruumi küttesüsteemi liikide lõikes, saab välja tuua, et nn segatüüpi küttelehendustega (st kas ahiküte või kamin koos muu süsteemiga) kodudes leidub oluliselt enam tulekustutit ja/või tulekustutustekki ning vingugaasiandurit eluruumis; isegi enam, kui neid on kodudes, mis kasutavad ainult tahkekütte lahendusi.

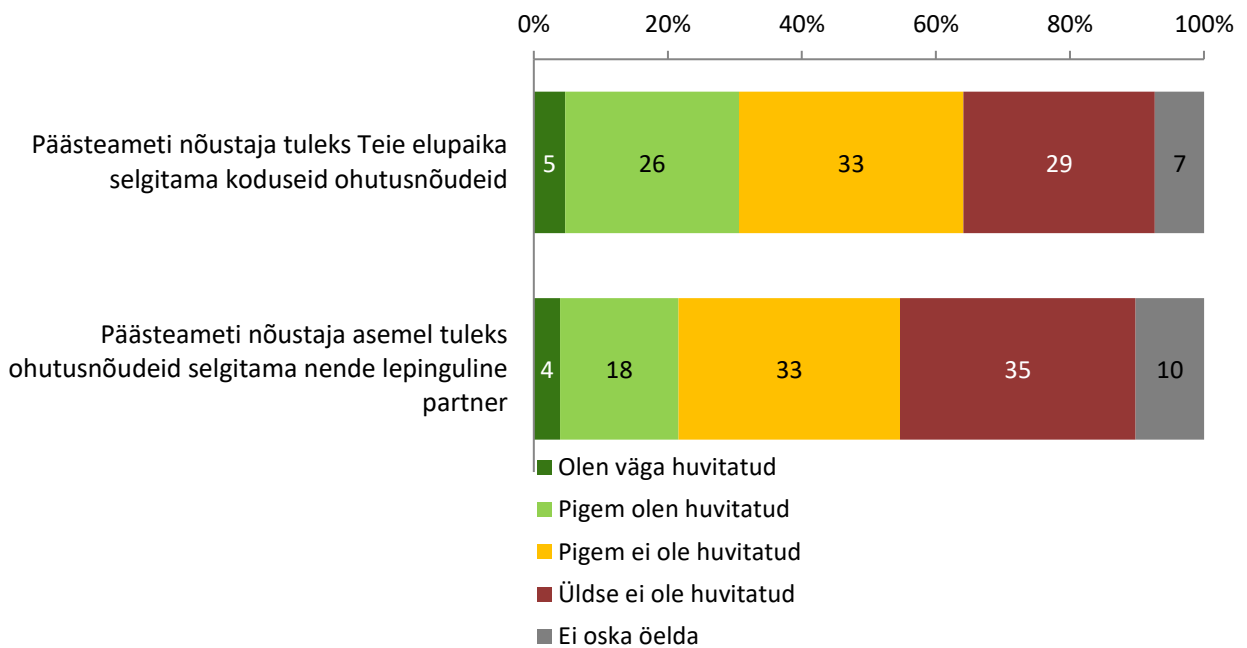
Joonis 20. Kas Teie kodus on ...? (%; N = 1000; kõik vastajad)

Uuringu tulemused näitavad, et paljud (79%) Eesti elanikud on oma suitsu- või vingugaasiandurit viimase aasta jooksul kontrollinud; võimalik, et kõrgele aktiivsusele on kaasa aidanud laialdased sotsiaalreklaamid. Suitsu- või vingugaasiandurit on enim kontrollinud vanemad elanikud (vanuses 65+), rahvuste võrdluses eestlased (84%, mitte-eestlased 66%), maaelanikud (90%, linnaelanikud 74%). 63% elanikest on oma sõnul taganud võimaliku tulekahju korral kodust kiire väljapääsemise võimaluse (nt teinud puhtaks esikud ja trepikojad, kasutusel on võtmeta avatavad ukse) ning seda on teinud rohkem vanemad elanikud. Pea pooled (47%) elanikest on kontrollinud viimase 12 kuu jooksul elektrijuhtmeid, seda enim maaelanikud (61%). Muid meetmeid on rakendanud iga kümnes vastaja (avatud küsimus), sh nt kontrollinud gaasiseadmeid, kontrollinud enne kodunt ära minekut elektriseadmete väljalülitust, kontrollinud tulekoldeid või kütteseadmeid, selgitanud lastele ohutusnõudeid jms.

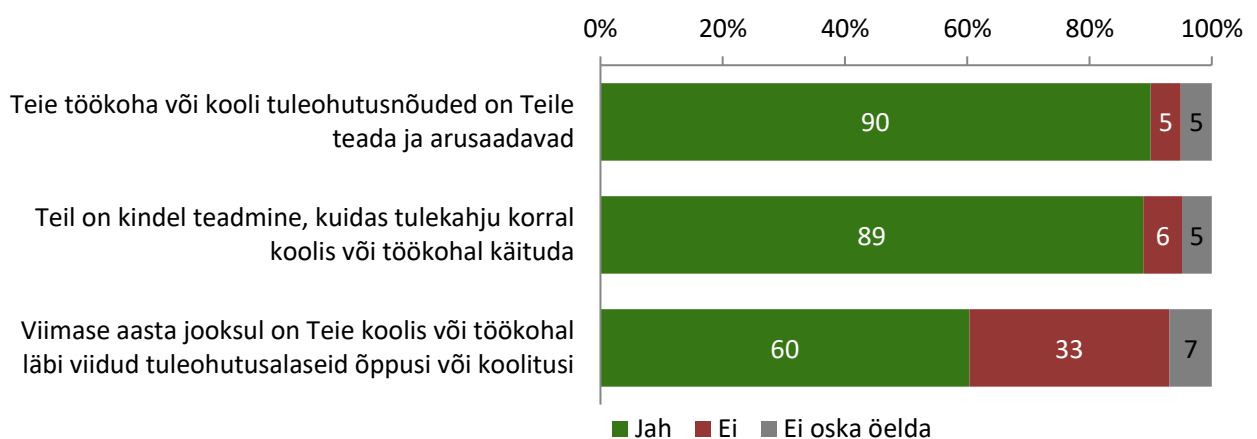
Joonis 21. Kas Te olete viimase 12 kuu jooksul ...? (%; N = 1000; kõik vastajad)

Joonis 22. Kuivõrd huvitatud Te olete, et ...? (%; N = 1000; kõik vastajad)

Üldjuhul Eesti elanikud ei ole huvitatud, et Päästeameti esindaja või nende partner tuleks inimese koju ohutusnõudeid selgitama. 31% on huvitatud, et seda teeks Päästeameti nõustaja ning 22% arvates sobiks selleks ka nende lepinguline partner. Suuri erisusi erinevates sotsiaal-demograafilistes lõigetes selle teema osas ei avaldu. Küll aga vajaksid rohkem nõustamist 25–34-aastased, tõenäoliselt on just selles vanuses noortel isikliku eluasemega seotu (sh eluaseme ohutustemaatika) päevakajalisem.

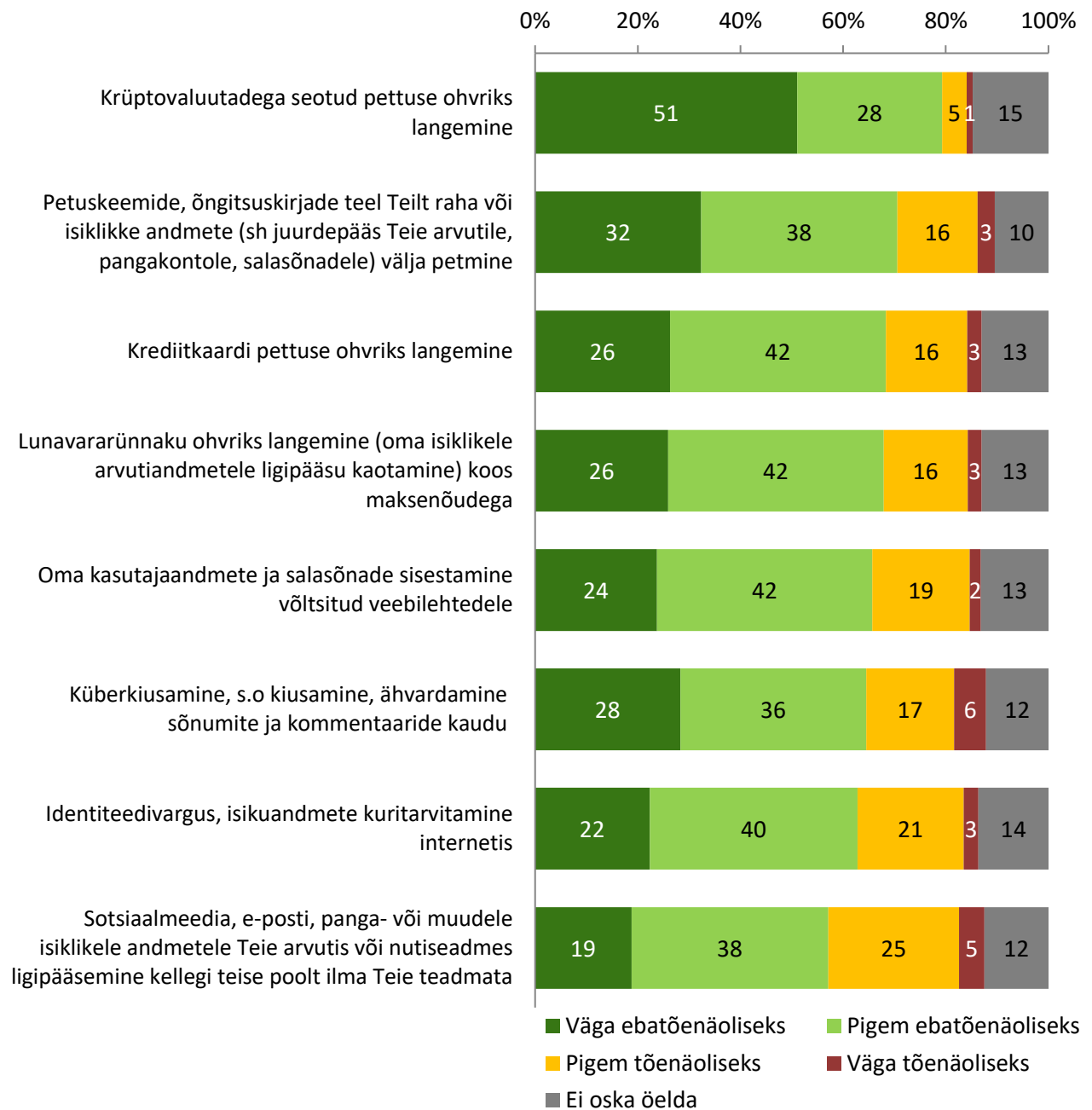
Lisaks koduohutusele küsiti uuringus veel õppivatelt või töötavatelt inimestelt tuleohutusnõuete ja tuleohutuslaste õppuste kohta vastaja koolis või töökohas (joonis 23). Selgub, et enamik (89%) vastanutest teab, kuidas käituda koolis või töökohal tulekahju korral, samamoodi 90% kinnitab, et koolis või töökohal kehtestatud tuleohutusnõuded on neile teada ja arusaadavad. Üllatavalt suur hulk respondente (60%) on viimase aasta jooksul osalenud ka tuleohutuslastel õppustel või koolitustel.

Joonis 23. Järgnevalt palume Teil mõelda oma kooli või töökoha peale. Kas ...? (%; n = 723; % vastajatest, kes õpivad või töötavad)

2.5 Küberturvalisus

Suhteliselt ebatõenäoliseks peeti, et vastaja või tema pereliikmed võiksid sattuda krüptovaluutadega seotud pettuste suhtes (79% peab ebatõenäoliseks) või petuskeemide, õngitsuskirjade teel raha või isiklike andmete väljapetmise ohvriks (71% peab ebatõenäoliseks). Suurim on tõenäosus, et vastaja või tema pereliikme sotsiaalmeedia, e-posti, panga- või muudele isiklikele andmetele pääsetakse ligi ilma nende teadmata (57% peab ebatõenäoliseks, 30% peab tõenäoliseks).

Joonis 24. Küberkuritegevus hõlmab erinevaid tegevusi. Kuivõrd tõenäoliseks Te peate, et Teie või pereliikmed võite sattuda järgmiste olukordade ohvriks? (%; N = 1000; kõik vastajad)

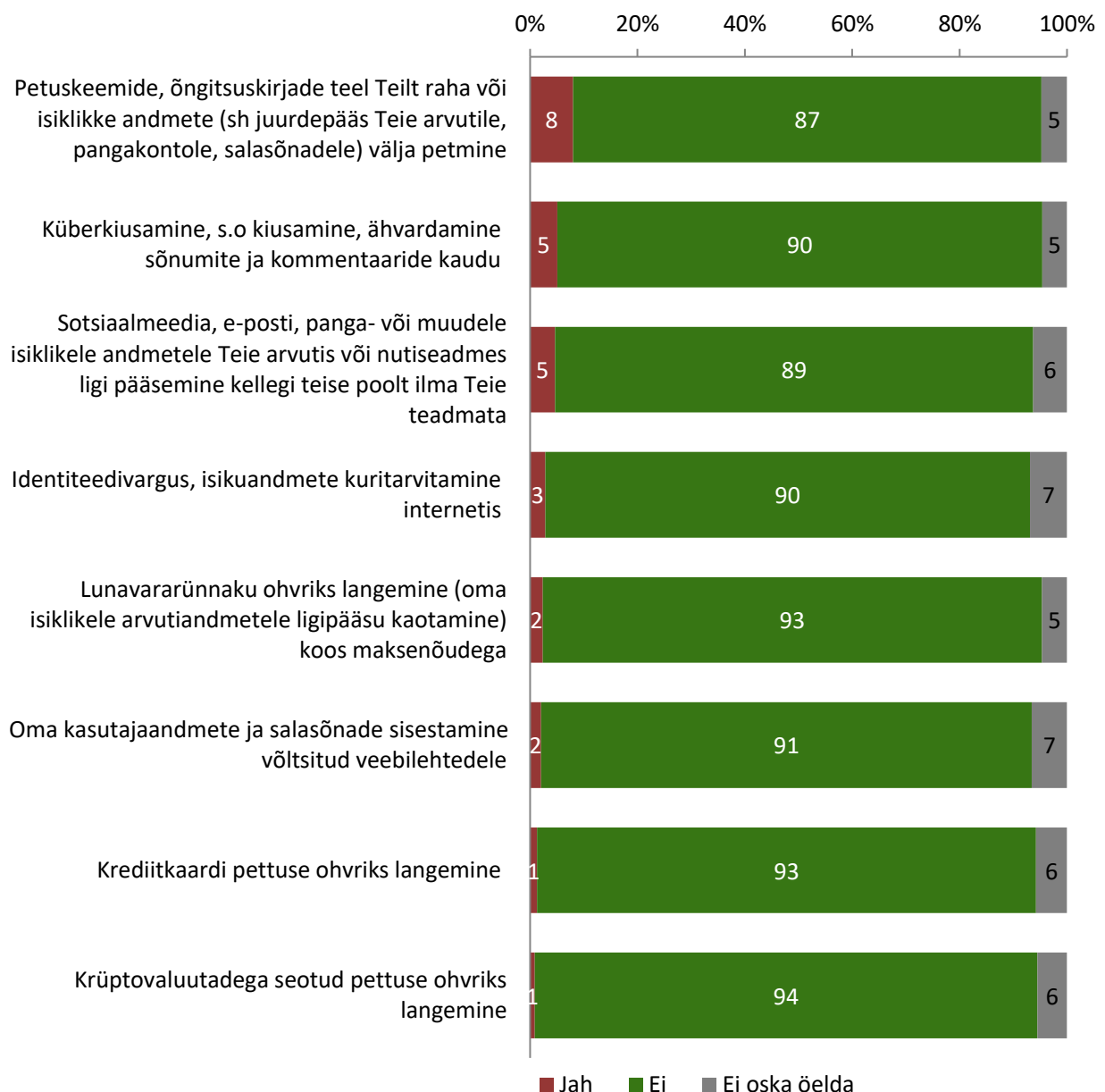

Kõiki küberohte on mitte-eestlased hinnanud enam tõenäolisteks, eriti suur on erinevus hinnangutes lunavararünnaku (oma isiklikele arvutiandmetele ligipääsu kaotamine koos rahanõudega) ohvriks

langemise puhul: tõenäoline 12% eestlaste sõnul ja 35% mitte-eestlaste arvates. Lunavararünnaku ohvriks langemist koos maksenõudega ning identiteedivargust või isikuandmete kuritarvitamist internetis peavad ebatõenäoliseks pigem nooremad vastajad.

Järgnevalt uuriti vastajatelt, kas nad on ise mõne eelpooltoodud küberkuritegevuse liigiga reaalselt viimase aasta jooksul kokku puutunud (vt joonis 25).

Joonis 25. Kas Te isiklikult olete viimase 12 kuu jooksul sattunud eelnevas küsimuses nimetatud olukordade ohvriks? (%; N = 1000; kõik vastajad)

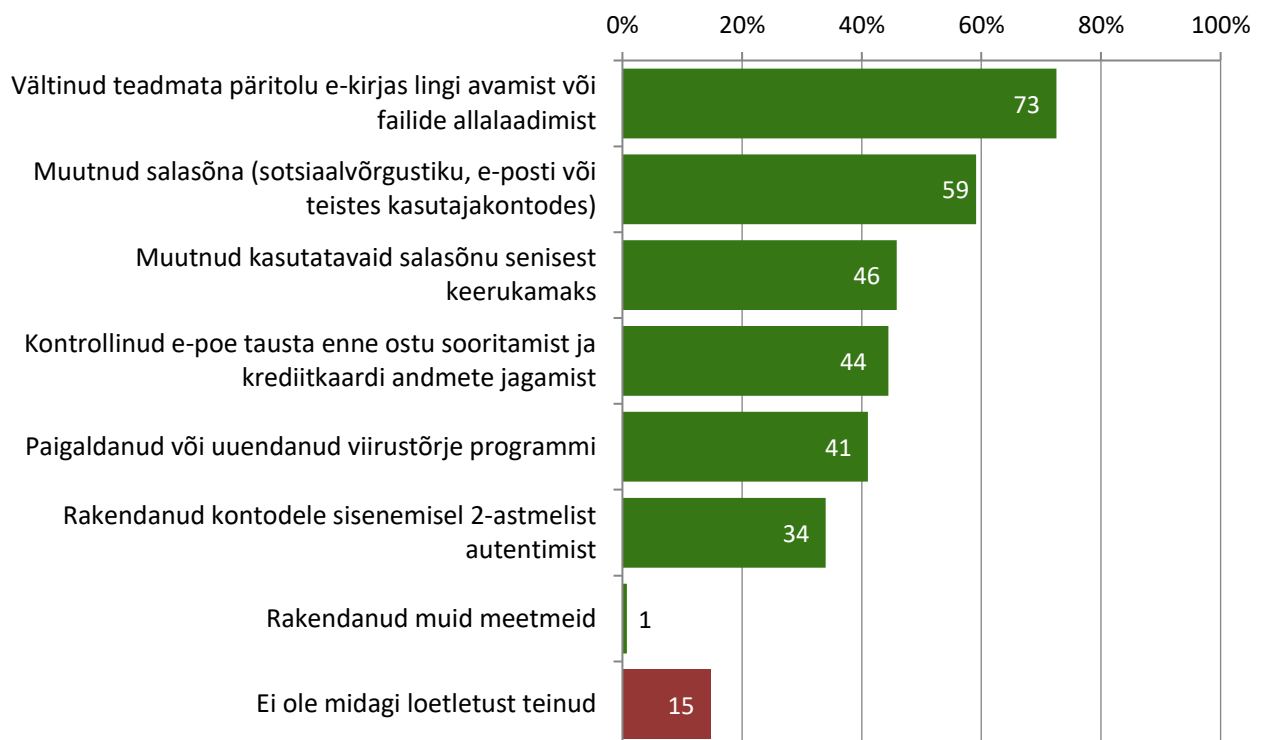

Siinkohal on heameel tõdeda, et vaid vähesed Eesti elanikud on pidanud küberkuritegevusega silmitsi seisma. Mõnevõrra enam on petuskeemide, õngitsuskirjade teel raha või isiklike andmete (sh juurdepääs arvutile, pangakontole, salasõnadele) välja petmist, seda on kogunud 8% vastanuid; seejuures oluliselt enam on kokku puutunud mitte-eestlased (18%, eestlased vaid 3%). Teisi küberkuriteoliike on kogetud veidi vähem. Muu küberkuritegevuse ohvriks langemisena (3%, avatud

küsimus) toodi välja mh konto ärandamist, paroolide varastamist, petukirjasid ja -kõnesid, väljapressimist, trollimist, spämmimist jmt.

Vastajatelt, kes sattusid vähemalt ühe olukorra ohvriks viimase 12 kuu jooksul, küsiti, kas nad teatasid juhtumist politseisse või mujale ametiasutusse. Selgub, et paljud (71%) ei teatanud juhtumist. Ülejäänud teatasid kas politseisse (13%) ja/või mõnesse teise ametiasutusse (18%)³. Asjassepuutuvatesse ametiasutustesse on enam teatanud eestlased (24%, mitte-eestlased 12%) – seega on võimalik, et vastavaalane teavitustöö (kuhu teatada) on vähem jõudnud mitte-eestlasteni.

Joonis 26. Milliseid järgnevatest sammudest Te olete viimase 12 kuu jooksul oma küberturvalisuse suurendamiseks astunud? (%; N = 1000; kõik vastajad)

Oma küberturvalisuse tagamiseks on paljud (73%) vältinud teadmata päritolu e-kirjas lingi avamist või failide allalaadimist (joonis 26). Üle poole (59%) on viimase aasta jooksul muutnud salasõna ja 46% on muutnud salasõnu varasemast keerukamaks. Väga vähe on neid, kes pole oma küberturvalisuse suurendamiseks midagi teinud (vaid 15%). Muude meetmetena (1%, avatud küsimus) mainiti nt Linux, paroolihalduri, VPN-i kasutamist ning tarkvara uuendamist.

Oma turvalisuse suurendamiseks küberruumis on enam teinud mehed ning seda kõikide loetelus väljapakutud võimalike sammude osas. Ootuspäraselt on küberturvalisuse tagamisel vähem aktiivsem kõige vanem vanusegrupp (60% ei ole midagi küberturvalisuse tõstmiseks teinud). Alljärgnevas tabelis on sotsiaal-demograafilistes lõigetes ära toodud viimase 12 kuu jooksul oma küberturvalisuse suurendamiseks samme astunud vastajad ja vastajad, kes ei ole seda teinud.

³ Võimalik oli valida mitu vastust.

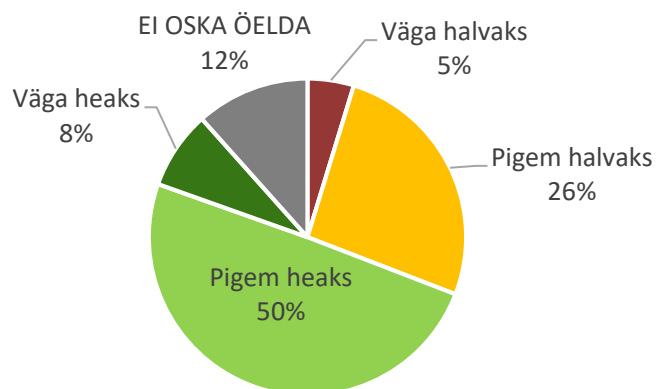
Tabel 8. Viimase 12 kuu jooksul oma küberturvalisuse suurendamiseks samme astunud vastajad ja vastajad, kes ei ole seda teinud (%; N = 1000; kõik vastajad)

	ON SAMME ASTUNUD*	EI OLE MIDAGI TEINUD
KÕIK	85%	15%
SUGU		
Mees	89%	11%
Naine	82%	18%
VANUS		
15–24	96%	4%
25–34	94%	6%
35–44	91%	9%
45–54	94%	6%
55–64	92%	8%
65–74	77%	23%
75+	40%	60%
RAHVUS		
Eestlane	84%	16%
Mitte-eestlane	88%	12%
REGIOON		
Põhja-Eesti	89%	11%
Lääne-Eesti	80%	20%
Kesk-Eesti	81%	19%
Kirde-Eesti	90%	10%
Lõuna-Eesti	81%	19%
ELUKOHT		
Linn	87%	13%
Maa	82%	18%
HARIDUS		
Põhiharidus	86%	14%
Keskharidus	84%	16%
Kõrgharidus	88%	12%

*Märkus: ON SAMME ASTUNUD = vastajad, kes on viimase 12 kuu jooksul vähemalt ühe eelpoolloetletud sammudest astunud või rakendanud muid meetmeid

Küberturvalisuse teema lõpetuseks paluti vastajal hinnata oma teadlikkust küberturvalisusega seotud riskidest (vt joonis 27 ja tabel 9).

Joonis 27. Milliseks Te hindate oma teadlikkust küberkuritegevusega seotud riskidest? (%; N = 1000; kõik vastajad)

Oma teadlikkust küberturvalisusega seotud riskidest hindavad üle poole vastajatest (58%) pigem või väga headeks. Positiivsemalt hindavad oma teadmisi mehed (67%, naised 49%), tulemus on loogiline kuivõrd eelnevalt nägime, et mehed olid ka enam küberturvalisuse tagamiseks samme astunud. Veidi kõrgemalt hindasid oma vastavaalast teadlikkust ka nooremad ja keskealised vastajad, samuti kõrgema sissetulekuga elanikud.

Tabel 9. Milliseks Te hindate oma teadlikkust küberkuritegevusega seotud riskidest?* (%; N = 1000; kõik vastajad)

	HALVAKS	HEAKS
KÕIK	31%	58%
SUGU		
Mees	25%	67%
Naine	36%	49%
VANUS		
15–24	20%	72%
25–34	17%	76%
35–44	24%	69%
45–54	28%	64%
55–64	43%	48%
65–74	44%	41%
75+	45%	21%
RAHVUS		
Eestlane	32%	57%
Mitte-eestlane	29%	59%
REGIOON		
Põhja-Eesti	29%	60%
Lääne-Eesti	35%	56%
Kesk-Eesti	34%	49%
Kirde-Eesti	29%	63%
Lõuna-Eesti	32%	55%
ELUKOHT		
Linn	31%	58%
Maa	31%	56%
HARIDUS		
Põhiharidus	30%	54%
Keskharidus	30%	59%
Kõrgharidus	34%	58%

*Märkus: HALVAKS = väga + pigem halvaks ning HEAKS = väga + pigem heaks

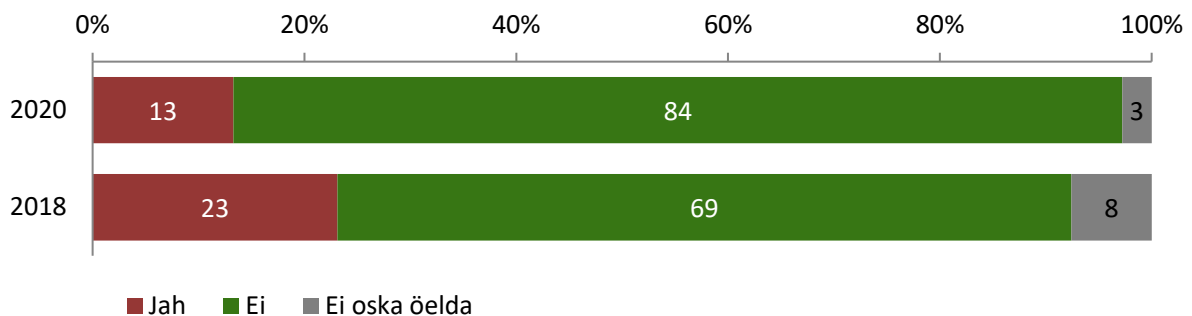
3. Suhtumine turvalisusega seotud vabatahtlikusse tegevusse ja valmisolek osalemiseks

3.1 Vabatahtlikus tegevuses osalemine

Vabatahtlikkuse teemaplokis loeti või kuvati enne küsimuste esitamist vastajatele vabatahtliku tegevuse definitsioon: „Üldiselt mõeldakse vabatahtliku tegevuse all oma aja, energia või oskuste pakkumist vabast tahtest ja rahalist tasu saamata peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks, kusjuures oma pereliikmete abistamist ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks.“ Seejärel paluti respondentil viimasele 12 kuule mõeldes öelda, kas ta on sellises vabatahtlikus tegevuses osalenud (vt joonis 28).

Selgub, et viimase 12 kuu jooksul on teadlikult vabatahtlikus tegevuses osalenud 13% Eesti 15+ elanikest ning võrreldes eelmise uuringulainega on vabatahtlikus tegevustes osalejate osakaal vähenenud (23% 2018). Vabatahtlikus tegevuses on oluliselt enam osalenud noored vanuses 15–24 (28%) ning eestlased (17%); oluliselt vähem muust rahvusest inimesed (6%), samuti kõige vanemad elanikud (4% vanuses 75+).

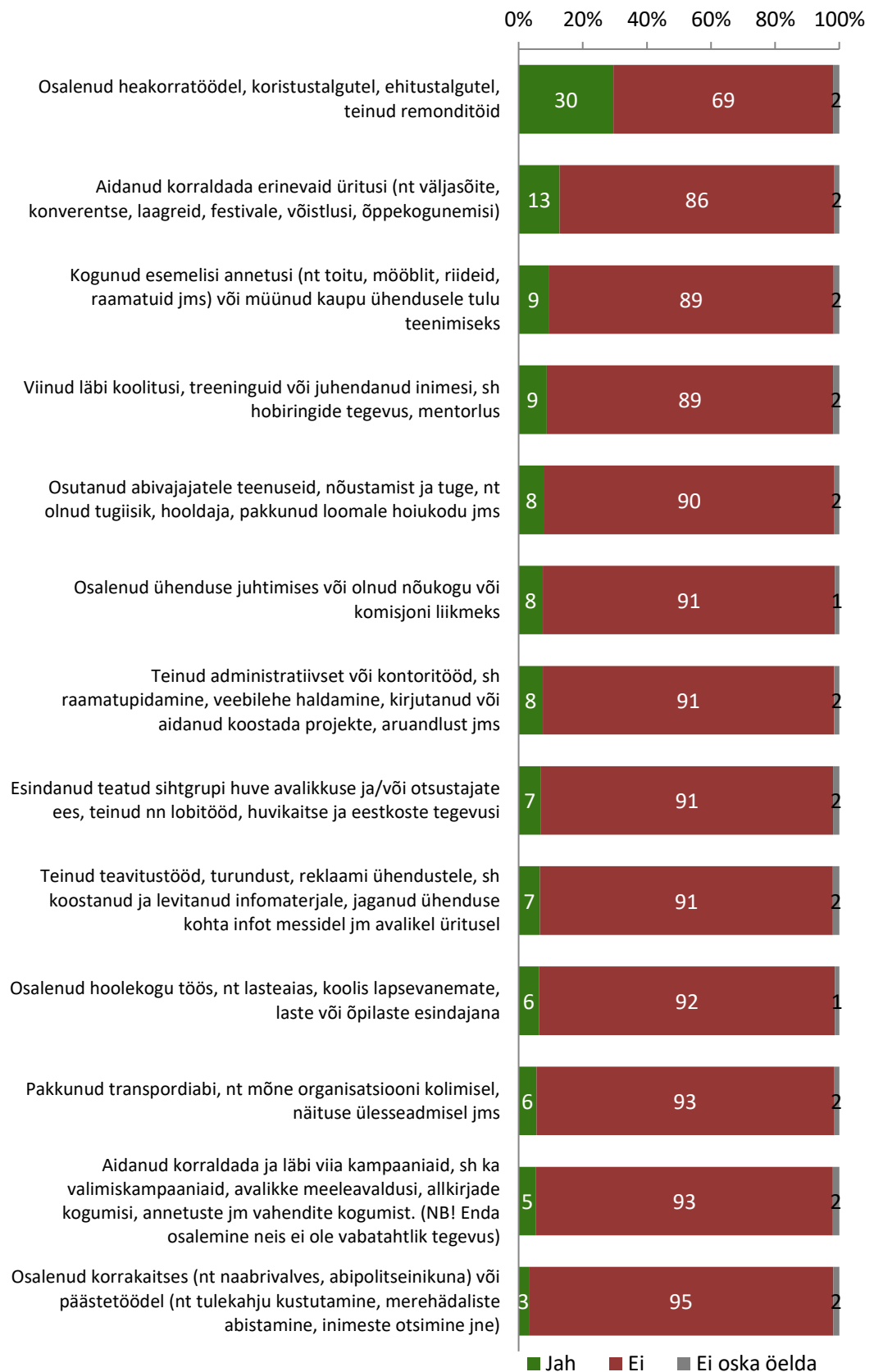
Joonis 28. Kas Te olete viimase 12 kuu jooksul sellises vabatahtlikus tegevuses osalenud? (%; N = 1000; kõik vastajad)

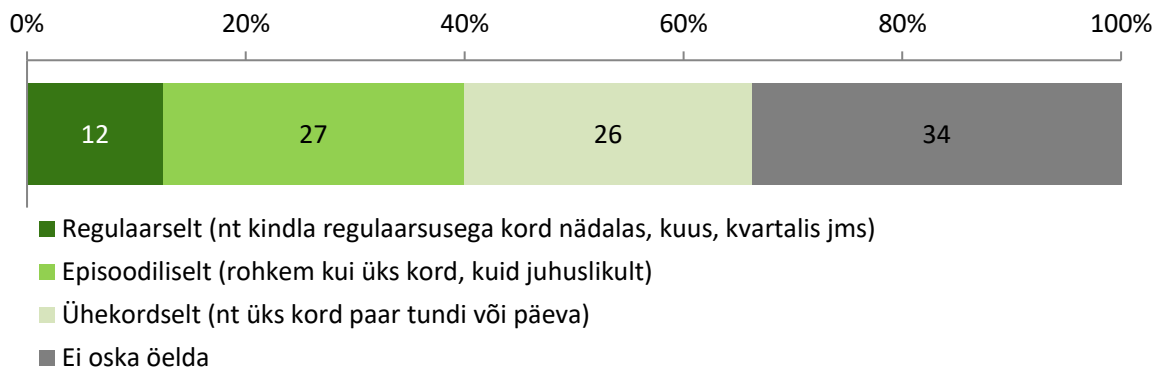
Järgnevalt anti vastajatele hindamiseks ette rida levinumaid tegevusi, mida vabatahtlikena tehakse, ja küsiti, kas vastaja on mõnes sellises tegevuses osalenud (vt joonis 29).

Tulemused näitavad, et lisaks teadlikult vabatahtlikena tegutsejatele on veel hulk inimesi, kes teevad reaalselt vabatahtlikku tööd, ilma seda omale teadvustamata (ehk nn mitteteadlikud ehk teadvustamata vabatahtlikud). Nii on 30% Eesti elanikest on osalenud heakorratöödel, koristustalgutel, ehitustalgutel või teinud remonditöid selle eest tasu saamata. 13% on aidanud korraldada erinevaid üritusi (nt väljasõite, konverentse, laagreid, festivale, võistlusi ja õppekogunemisi). Erinevaid üritusi on aidanud korraldada eeskätt noored (30% 15–24-aastastest). Iga kümnes elanik (9%) on kogunud esemelisi annetusi (nt toitu, mööblit, riideid, raamatuid jms) või müünud kaupu ühendusele tulu teenimiseks või viinud läbi koolitusi, treeninguid või juhendanud inimesi (sh hobiringide tegevust või olnud mentoriks). Muude vabatahtlike tegevustena (2%, avatud küsimus) mainiti veel nt annetuste tegemist, doonorlust, abistamist õpetamisel jms.

Joonis 29. Kas Te olete viimase 12 kuu jooksul osalenud tasu saamata järgmistes tegevustes? Palun ärge arvestage siia hulka oma pereliikmete ja lähisugulaste heaks tehtud tegevusi ning rahalisi või esemelisi annetusi. (%; N = 1000; kõik vastajad)

Joonis 30. Kui sageli Te viimase 12 kuu jooksul olete vabatahtliku tegevusega tegelenud? (% vastajatest, kes on viimase 12 kuu jooksul vabatahtliku tegevusega tegelenud; n = 456)

Vabatahtlikus tegevuses osalenutel⁴ paluti täpsustada tegevuses osalemise regulaarsus: 12% nendest vastas, et on vabatahtlikus tegevuses osalenud regulaarselt, 27% episoodiliselt ning 26% ühekordselt (nt üks kord paar tundi või päeva) (Joonis K31). Regulaarselt on osalenud enam eestlased (16%, mitte-eestlased 4%) ning ühekordsetes tegevustes on enim noored (39%).

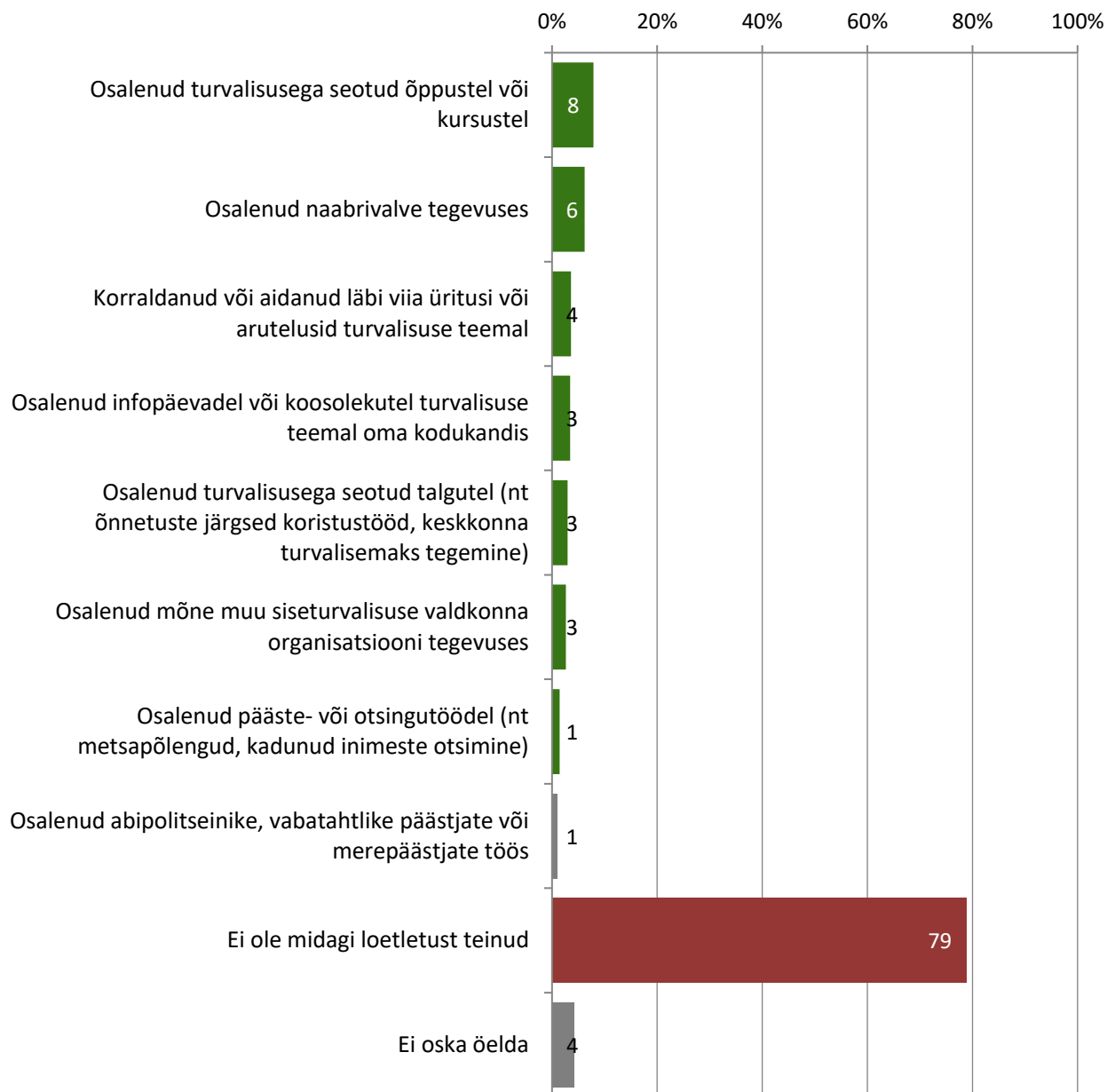
3.2 Osalemine turvalisusega seotud vabatahtlikes tegevustes

Järgnevad küsimused puudutavad vabatahtlikke tegevusi, mis on seotud turvalisuse tagamisega.

Pea iga kümnes (8%) Eesti elanik on osalenud viimase aasta jooksul turvalisusega seotud õppustel või kursustel ning sellistel õppustel või kursustel on enam osalenud Kirde-Eesti elanikud (18%). Naabrivalves on osalenud 6% elanikest, 4% on korraldanud või aidanud läbi viia üritusi või arutelusid turvalisuse teemal; muudes turvalisusega seotud vabatahtlikes tegevustes on Eesti elanikud osaletud vähem. (Joonis 31)

⁴ Vabatahtlikus tegevuses osalenuteks loeti need vastajad, kes olid vastanud üle-eelmises küsimuses (joonis 28) jaatavalt või eelmises küsimuses (joonis 29) vähemalt ühe tegevuse osas jaatavalt.

Joonis 31. Kas Te olete viimase 12 kuu jooksul osalenud tasu saamata järgmistes tegevustes? (%; N = 1000; kõik vastajad)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Tervikuna on erinevates etteantud turvalisusega seotud vabatahtlikes tegevustes viimase aasta jooksul osalenud 17% elanikkonnast, kuid samas 79% ei ole olnud siseturvalisuse tagamise kaasatud (vt tabel 10). Mõnevõrra enam on kaasatud eri tegevuste kaudu mehed ning regionaalselt Kirde-Eesti elanikud; vähem kõige vanemad elanikud ning Lääne-Eestis elavad inimesed.

Tabel 10. Viimase 12 kuu jooksul siseturvalisuse vabatahtlikes tegevustes osalenud ja mitteosalenud* (%; N = 1000; kõik vastajad)

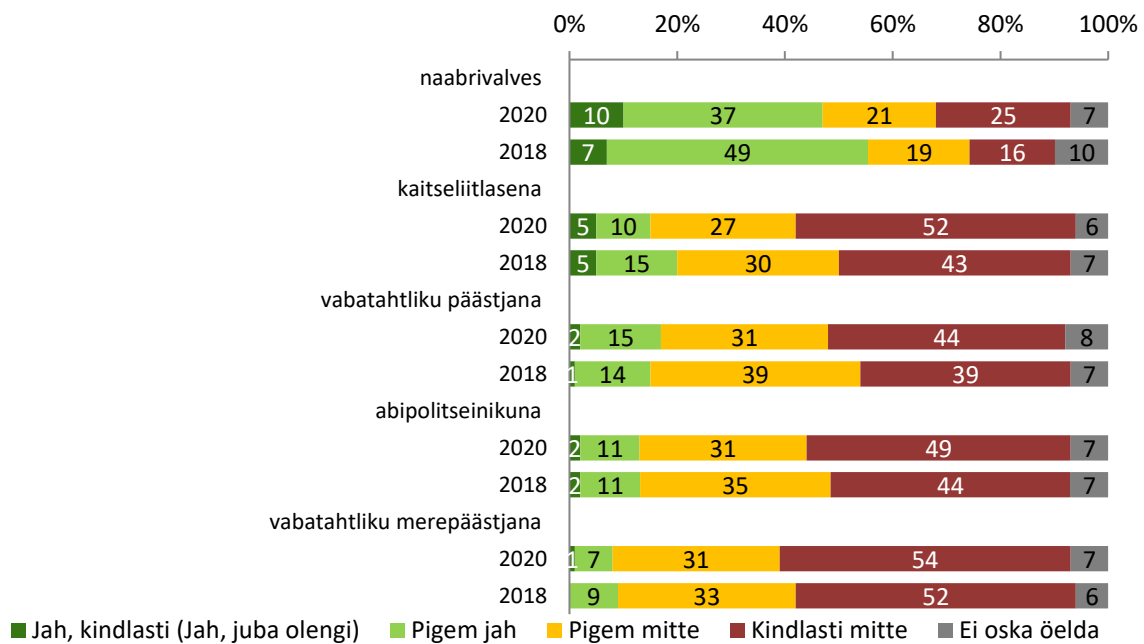
	ON OSALENUD*	EI OLE OSALENUD	Ei oska öelda
KÕIK	17%	79%	4%
SUGU			
Mees	20%	76%	4%
Naine	15%	81%	4%
VANUS			
15–24	20%	78%	2%
25–34	15%	81%	4%
35–44	13%	82%	6%
45–54	21%	76%	3%
55–64	22%	74%	4%
65–74	18%	79%	3%
75+	10%	83%	7%
RAHVUS			
Eestlane	18%	79%	3%
Mitte-eestlane	15%	79%	6%
REGIOON			
Põhja-Eesti	17%	79%	4%
Lääne-Eesti	12%	82%	6%
Kesk-Eesti	15%	79%	6%
Kirde-Eesti	21%	75%	5%
Lõuna-Eesti	19%	79%	2%
ELUKOHT			
Linn	17%	78%	5%
Maa	18%	80%	3%
HARIDUS			
Põhiharidus	16%	79%	5%
Keskharidus	16%	80%	4%
Kõrgharidus	19%	76%	5%

*Märkus: ON OSALENUD = vastajad, kes viimase 12 kuu jooksul on vähemalt ühes siseturvalisuse vabatahtlikus tegevuses osalenud

Edasi uuriti, et kuivõrd oleksid inimesed olema valmis hakkama vabatahtlikuks, sama küsiti ka eelmises uuringulaines. Jätkuvalt on kõige enam inimesi (47%) valmis osalema naabrivalves (vt joonis 32 ja tabel 11). Võrreldes varasemaga on huvi naabrivalve vabatahtlikuks hakkamise vastu veidi langenud (56% 2018). Nagu ka eelmine kord, on oluliselt väiksem valmisolek osaleda konkreetset ajalist panust nõudvatel tegevustel: hakata vabatahtlikuks päästjaks (17%), kaitseleitlaseks (15%), abipolitseinikuks (13%) ning kõige väiksem on valmisolek saada vabatahtlikuks merepäästjaks (9%).

Meeste potentsiaalne valmisolek erinevates vabatahtlikes tegevustes (v.a abipolitseinikuks hakkamise osas) osaleda on naistest kõrgem. Noored vanuses 15–24 aastat on ka võrreldes teiste vastajagruppidega enam motiveeritud kaasa lööma erinevates vabatahtlikes tegevustes, v.a naabrivalve. Naabrivalves seevastu on valmis osalema rohkem kõrgema sissetulekuga elanikud.

Joonis 32. Kas Te oleksite huvitatud hakkama vabatahtlikuks ...? (%; N = 1000; kõik vastajad)

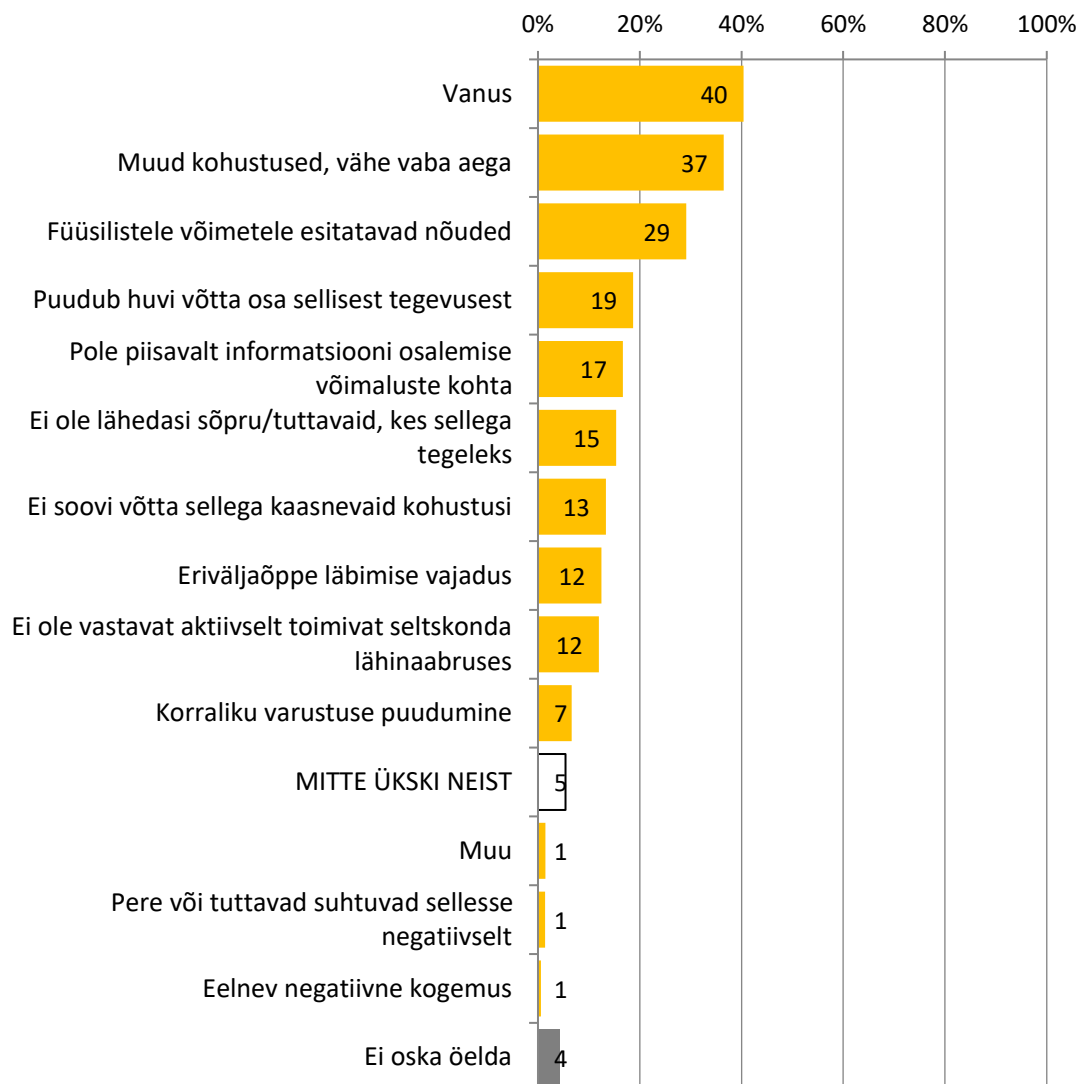

Tabel 11. Kas Te oleksite huvitatud hakkama vabatahtlikuks ...? (%; Jah, kindlasti + Jah, juba olengi + Pigem jah)

	naabrivalves	vabatahtliku päästjana	kaitseliitlasena	abipolitseinikuna	vabatahtliku merepäästjana
KÕIK	47%	17%	15%	13%	9%
SUGU					
Mees	53%	24%	21%	14%	14%
Naine	42%	11%	9%	12%	4%
VANUS					
15–24	45%	32%	29%	32%	15%
25–34	59%	23%	20%	20%	15%
35–44	56%	23%	19%	17%	9%
45–54	52%	23%	14%	12%	11%
55–64	48%	8%	13%	8%	6%
65–74	34%	6%	4%	2%	2%
75+	22%	0%	2%	0%	1%
RAHVUS					
Eestlane	47%	15%	17%	14%	9%
Mitte-eestlane	47%	21%	9%	12%	8%
REGIOON					
Põhja-Eesti	52%	20%	15%	14%	10%
Lääne-Eesti	50%	16%	16%	11%	6%
Kesk-Eesti	40%	18%	16%	14%	7%
Kirde-Eesti	43%	18%	13%	8%	9%
Lõuna-Eesti	42%	11%	14%	14%	8%
ELUKOHT					
Linn	45%	18%	13%	13%	9%
Maa	52%	14%	19%	13%	9%
HARIDUS					
Põhiharidus	45%	24%	23%	26%	13%
Keskharidus	47%	16%	13%	11%	8%
Kõrgharidus	48%	13%	13%	9%	7%

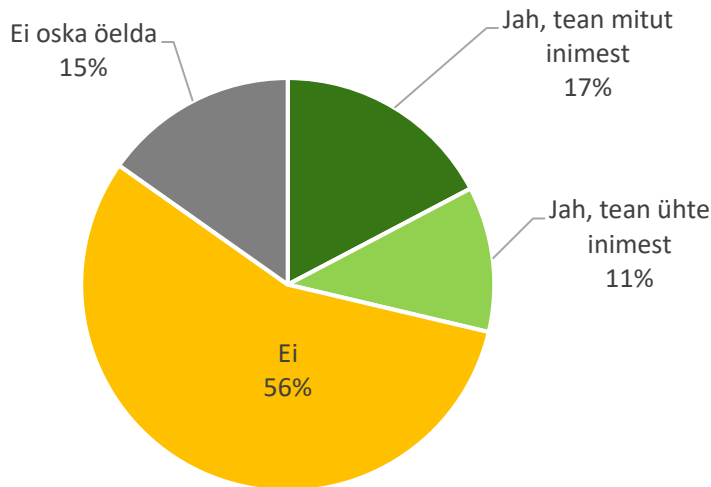
Eraldi uuriti vastajatelt, kes ei olnud abipolitsei, vabatahtliku pääste või muu turvalisusesse panustava organisatsiooni tegevuses osalenud viimase 12 kuu jooksul, mis on selle võimalikeks põhjusteks (vt joonis 33). Enim märgiti ebasobivat vanust (40%), vähest vaba aega ning muid kohustusi (37%), samuti peljati füüsilistele võimetele esitatavaid nõudmisi (29%). Huvipakkuv on fakt, et noored vanuses 15–24 märkisid erinevaid takistusi oluliselt rohkem, vanematel inimestel on aga takistuseks peamiselt vanus; muust rahvusest inimesed kartsid füüsilistele võimetele esitatavaid nõudeid, linnaelanikud tunnistasid huvipuudust ja kõrgema sissetulekuga elanikud tõid põhjusena muid kohustusi ning ajapuudust. Vabade vastustena mainiti takistusena veel nt keelebarjääri.

Joonis 33. Mis põhjusel ei ole Te abipolitsei, vabatahtliku pääste või muu turvalisusesse panustava organisatsiooni tegevuses osalenud viimase 12 kuu jooksul? (% vastajatest, kes ei ole abipolitsei, vabatahtliku pääste või muu turvalisusesse panustava organisatsiooni tegevuses osalenud viimase 12 kuu jooksul; n = 915)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Joonis 34. Kas keegi Teie lähedastest/tuttavatest osalevad abipolitsei, vabatahtliku pääste või muus siseturvalisusse panustavas vabatahtlikus tegevuses? (%; N = 1000; kõik vastajad)

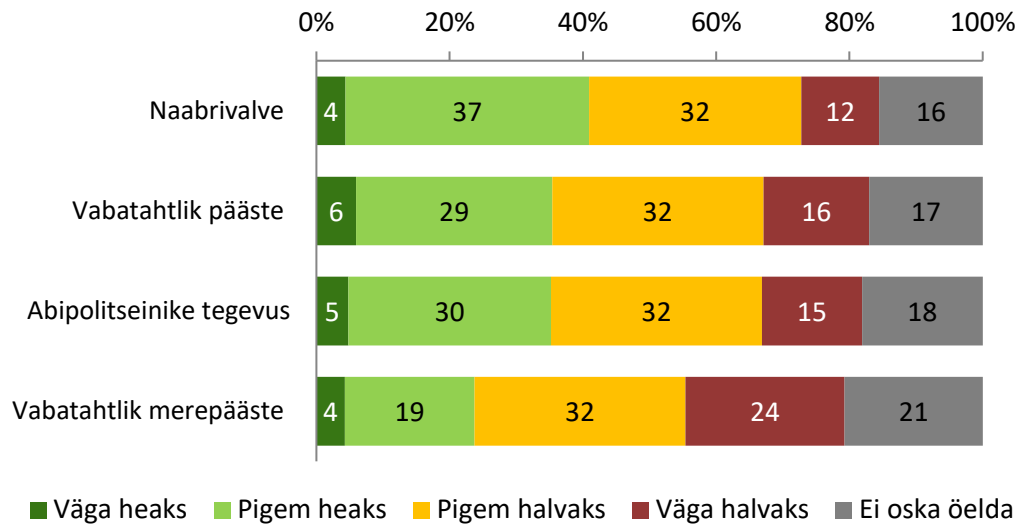
Pea kolmandiku (29%) vastajate lähedased/tuttavad osalevad abipolitsei, vabatahtliku pääste või muus siseturvalisusse panustavas vabatahtlikus tegevuses (vt joonis 34). Märkatavalt enam vastasid jaatavalt sellele küsimusele eestlased ning maaelanikud.

3.3 Informeeritus siseturvalisusega seotud vabatahtlikust tegevusest

Käesolevas alapeatükis vaatame, milliseks hindavad eestimaalased oma informeerituse taset siseturvalisusega seotud vabatahtlike tegevustest. Naabrivalve osas hindas 41% vastanutest enda informeerituse taset heaks ning umbes sama paljud (44%) halvaks. Teadlikkus ülejäänud tegevuste osas on rohkem kaldu halvemuse suunas (vt joonis 35).

Enda teadmisi siseturvalisuse vabatahtlike tegevustest hindasid oluliselt kõrgemalt eestlased ning seda kõikide tegevuste osas – ilmselt vajab parandamist vastavaalane teavitust muukeelsetele elanikele. Teine suur erisus ilmnis linna- ja maaelanike vahel: nii hindasid linnaelanikud kõikide tegevuste osas oma informeeritust tagasihoidlikumalt võrreldes maaelanikega.

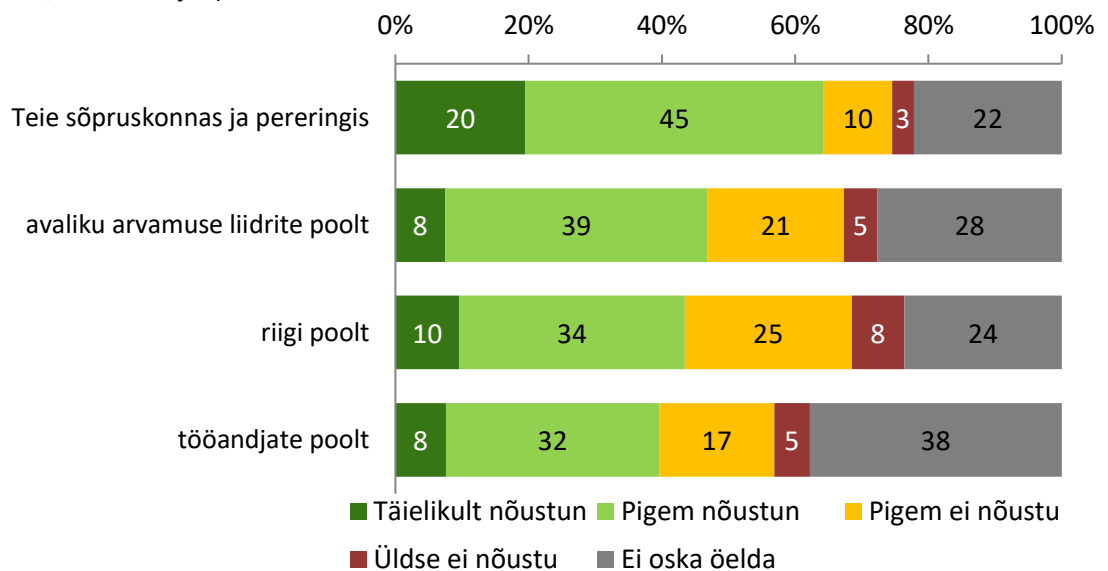
Joonis 35. Milliseks Te hindate enda informeeritust siseturvalisuse vabatahtlike tegevusest? (%; N = 1000; kõik vastajad)

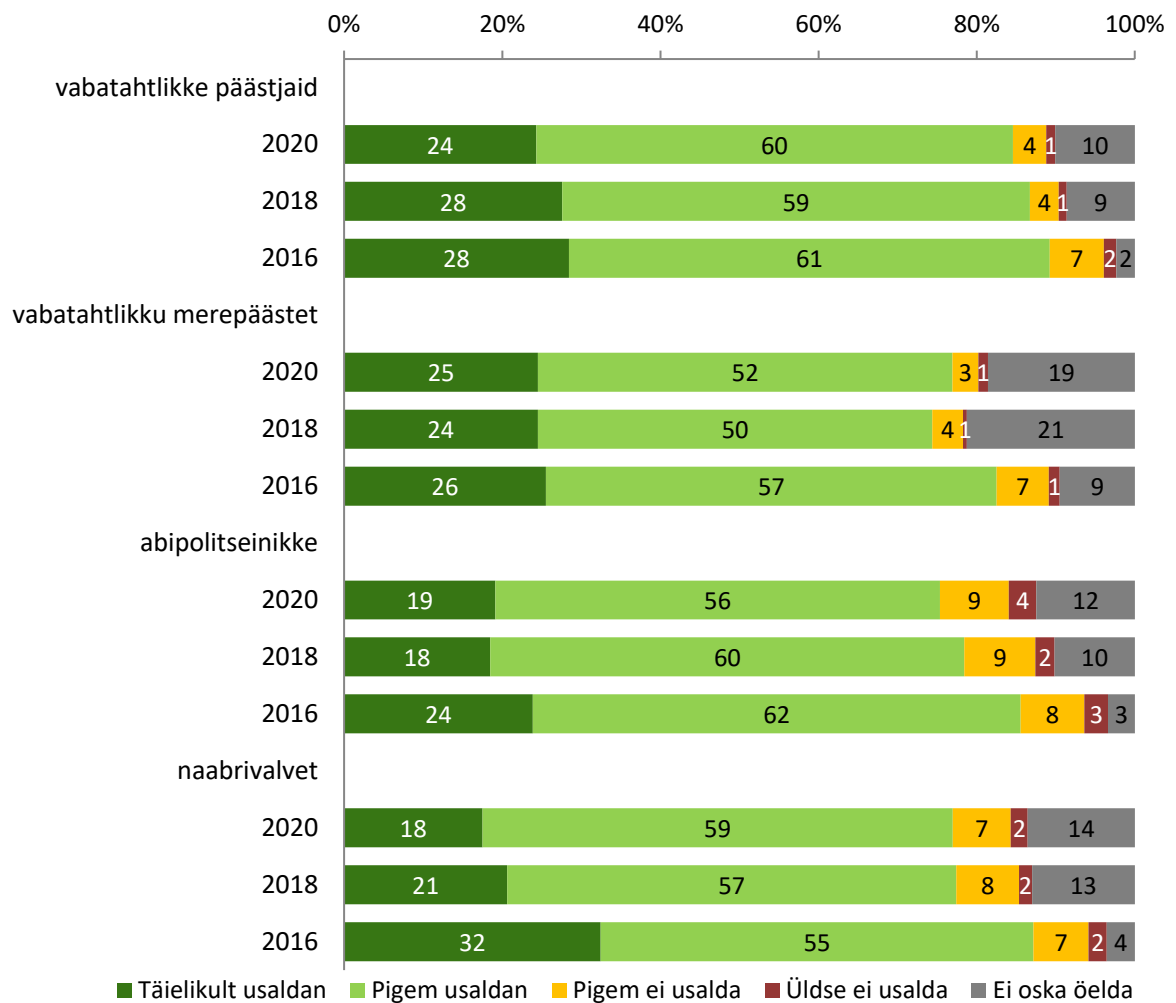
3.4 Siseturvalisusega seotud vabatahtlike organisatsioonide väärtustamine ja usaldus nende suhtes

64% Eesti elanikest leiab, et vabatahtlike päästjate ja abipolitseinike tegevus on väärtustatud vastaja enda pereringis või sõpruskonnas (vt joonis 36) ning seda tunnetavad pigem eestlased (70%, mitte-eestlased 51%). Oluliselt vähem väärtustavad vabatahtlike päästjate ja abipolitseinike tegevust aga vastajate hinnangul avaliku arvamuse liidrid (47%), riik (43%) ja tööandjad (40%).

Joonis 36. Kuivõrd Te nõustute, et vabatahtlike päästjate ja abipolitseinike tegevus on väärtustatud ...? (%; N = 1000; kõik vastajad)

Joonis 37. Kuivõrd Te usaldate ...? (%; N = 1000; kõik vastajad)

Usaldus vabatahtlike organisatsioonide suhtes on kõrge ning on võrreldes 2018. aastaga jäänud umbes samale tasemele. Kõige enam usaldatakse vabatahtlikke päästjaid (85%). Tõenäoliselt vähese kokkupuute tõttu on merepääste osas suurem nende vastajate hulk, kes ei oska seisukohta võtta (19%).

Antud küsimuse osas avaldub oluline erisus hinnangutes rahvuste lõikes – kõiki küsimuses nimetatud organisatsioone usaldavad mõnevõrra enam eestlased, suurem erisus ilmneb abipolitseinike osas – eestlastest usaldab 82%, mitte-eestlastest 61%.